

Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UU6

Nationell säkerhetsstrategi

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse om nationell säkerhetsstrategi till handlingarna. Utskottet föreslår också att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, bl.a. med hänvisning till att utskottet stöder regeringens politik när det gäller nationell säkerhetsstrategi.

I betänkandet finns elva reservationer (S, SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

Skrivelse 2023/24:163 Nationell säkerhetsstrategi.

Cirka 20 yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Ärendet och dess beredning.....	5
Bakgrund	5
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	5
Övergripande om nationell säkerhetsstrategi.....	6
Ett säkert Sverige.....	8
Ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige	14
Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige	16
Skrivelsen	21
Reservationer	22
1. Övergripande om nationell säkerhetsstrategi, punkt 1 (V)	22
2. Övergripande om nationell säkerhetsstrategi, punkt 1 (C)	22
3. Utrikes- och säkerhetspolitik, punkt 2 (S)	23
4. Utrikes- och säkerhetspolitik, punkt 2 (V).....	24
5. Utrikes- och säkerhetspolitik, punkt 2 (C).....	26
6. Autonoma vapensystem, punkt 3 (V, MP)	26
7. Ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige, punkt 4 (S)	27
8. Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige, punkt 5 (S).....	27
9. Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige, punkt 5 (V, MP)	28
10. Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige, punkt 5 (C)	30
11. Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige, punkt 5 – motiveringen (SD)	31
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	32
Skrivelsen.....	32
Följdmotionerna	32
<i>Bilaga 2</i>	
Försvarskommitténs yttrande 2024/25:FöU1y	35
<i>Bilaga 3</i>	
Socialutskottets yttrande 2024/25:SoU3y	42
<i>Bilaga 4</i>	
Kulturutskottets yttrande 2024/25:KrU3y	45
<i>Bilaga 5</i>	
Trafikutskottets yttrande 2024/25:TU3y	52
<i>Bilaga 6</i>	
Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2024/25:MJU2y	61
<i>Bilaga 7</i>	
Näringsutskottets yttrande 2024/25:NU2y.....	70

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Övergripande om nationell säkerhetsstrategi

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 1 och

2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lassés (båda C) yrkandena 1–3.

Reservation 1 (V)

Reservation 2 (C)

2. Utrikes- och säkerhetspolitik

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 2, 3 och 6,

2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lassés (båda C) yrkandena 4 och 7 samt

2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkandena 1 och 4.

Reservation 3 (S)

Reservation 4 (V)

Reservation 5 (C)

3. Autonoma vapensystem

Riksdagen avslår motion

2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 4 och 5.

Reservation 6 (V, MP)

4. Ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige

Riksdagen avslår motion

2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 3.

Reservation 7 (S)

5. Ett motstånd- och konkurrenskraftigt Sverige

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lassés (båda C) yrkandena 5 och 6,

2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 2 och

2024/25:626 av Jacob Risberg m.fl. (MP) yrkandena 1–4.

Reservation 8 (S)

Reservation 9 (V, MP)

Reservation 10 (C)

Reservation 11 (SD) – motiveringen

6. Skrivelsen

Riksdagen lägger skrivelse 2023/24:163 till handlingarna.

Stockholm den 21 november 2024

På utrikesutskottets vägnar

Aron Emilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Aron Emilsson (SD), Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Yasmine Eriksson (SD), Olle Thorell (S), Margareta Cederfelt (M), Linnéa Wickman (S), Joar Forssell (L), Ann-Sofie Alm (M), Magnus Berntsson (KD), Kerstin Lundgren (C), John E Weinerhall (M), Jacob Risberg (MP), Stefan Olsson (M), Johan Büser (S), Katarina Tolgfors (M) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse Nationell säkerhetsstrategi. Fyra motioner med sammanlagt 21 yrkanden har väckts med anledning av skrivelsen. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Utrikesutskottet beslutade den 26 september 2024 att ge justitieutskottet, försvarsutskottet, socialutskottet, kulturutskottet, trafikutskottet, miljö- och jordbruksutskottet och näringsutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelsen och följdmotionerna i de delar som berör nämnda utskotts beredningsområden. Yttranden har tagits emot från försvarsutskottet, socialutskottet, kulturutskottet, trafikutskottet, miljö- och jordbruksutskottet samt näringsutskottet. Yttrandena återfinns i sin helhet i bilagor till betänkandet.

Den nationelle säkerhetsrådgivaren Henrik Landerholm med medarbetare från Statsrådsberedningen har vid flera tillfällen haft föredragningar för utskottet. Den 17 oktober 2023 informerade Henrik Landerholm utskottet om sitt nya uppdrag som nationell säkerhetsrådgivare. Den 19 juni 2024 informerade Henrik Landerholm om anonyma konton i sociala medier och den 5 november 2024 hade han en uppföljande föredragning som en del i beredningen av utskottets yttrande 2024/25:UUy1 vid vilken han lämnade information om sin funktion och organisation.

Bakgrund

En nationell säkerhetsstrategi lades fram första gången i januari 2017 av den dåvarande regeringen. I strategin gjordes en samlad redovisning av Sveriges syn på säkerhet i bred bemärkelse, och strategin angav inriktningen för det arbete som krävs för att gemensamt värna Sveriges säkerhet.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen har lagt fram en ny nationell säkerhetsstrategi. Strategin är avsedd att ge en långsiktig inriktning av regeringens arbete med nationell säkerhet och samtidigt vara vägledande för arbetet med nationell säkerhet i Sverige lokalt, nationellt och internationellt.

I strategin definieras Sveriges vitala nationella säkerhetsintressen. Ur dessa härleds strategiska nationella säkerhetsintressen som vägleder arbetet med nationell säkerhet inom tre fokusområden: Ett säkert Sverige, Ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige samt Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige. Strategin beskriver Sveriges förutsättningar för arbetet med nationell säkerhet och ger en övergripande beskrivning av det aktuella säkerhetsläget. Strategin beskriver vidare de prioriteringar och vägledande principer som

ligger till grund för det fortsatta arbetet. Vidare presenteras regeringens mål och inriktning för arbetet inom de tre fokusområdena.

Övergripande om nationell säkerhetsstrategi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hur den nationella säkerhetsstrategin ska förankras, följas upp eller breddas till att omfatta alla nordiska länder.

Jämför reservation 1 (V) och 2 (C).

Skrivelsen

I regeringens skrivelse beskrivs hur de svenska vägvalen för säkerhet och frihet formas av två uppenbara hot: krig och kriminalitet. Hoten mot svensk säkerhet från omvärlden och inifrån Sverige är så nära sammanflätade att hotbilden måste ses som en helhet. Sverige behöver i hög takt stärka sin förmåga att förebygga och möta olika hot och risker. Stärkandet av den nationella säkerheten i rådande läge ska tillmätas stor betydelse när avvägningar görs mellan olika samhällsintressen. Av särskild vikt är uppbyggnaden av totalförsvaret, Sveriges integration i Nato och kampen mot den systemhotande organiserade brottsligheten. Den nationella säkerhetsstrategin är skriven för en tidshorisont som sträcker sig till 2030.

Den nationella säkerhetsstrategin har tre fokusområden: Ett säkert Sverige, Ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige, samt Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige.

I skrivelsen anges att Ryssland utgör det allvarligaste hotet mot vår nationella säkerhet under perioden fram till 2030. Ett väpnat angrepp mot Sverige eller våra allierade kan inte uteslutas. Det säkerhetspolitiska läget för Sverige har i grunden omformats av det ryska anfallet mot Ukraina som Ryssland bedriver med direkt eller indirekt stöd av Belarus, Iran, Kina och Nordkorea. Sveriges säkerhet bygger ytterst på att stater respekterar folkrätten, inklusive FN-stadgans regler.

Vår ekonomiska säkerhet kan vidare hotas genom försök från utländska makter att genom lagliga eller olagliga medel få tillgång till skyddsvärd information, svensk spetsteknik och kunskap samt kontroll över samhällsviktig verksamhet och infrastruktur som transporter och digital infrastruktur. Sverige är även sårbart för ensidiga beroenden när det gäller försörjning av t.ex. viktiga komponenter, läkemedel och vissa råvaror.

Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik utgör det första instrumentet för att stärka våra samarbeten, förebygga konflikter och möta yttre hot mot vår säkerhet. Ett starkt totalförsvär är en grundläggande förutsättning för att skydda och upprätthålla Sveriges säkerhet. En effektiv säkerhetspolitik förutsätter att en mängd instrument kan samordnas, bl.a. diplomati, strategisk

kommunikation, bistånd, ekonomiska, rättsliga och militära instrument samt att samhället är motståndskraftigt.

Sveriges medlemskap i försvarsalliansen Nato med dess bindande ömsesidiga försvarsåtaganden innebär ett paradigmskifte i svensk säkerhets- och försvarspolitik och för samtliga delar av det svenska totalförsvaret. EU-samarbetet utgör Sveriges viktigaste utrikespolitiska arena och en värdegemenskap samtidigt som EU är en betydelsefull säkerhetspolitisk aktör för att värna fred och frihet i Europa.

Regeringen definierar i skrivelsen totalförsvaret som den verksamhet som i fredstid behövs för att förbereda Sverige för krig, medan totalförsvaret under högsta beredskap omfattar all samhällsberedskap som då ska bedrivas. Upprustningen av totalförsvaret är en komplex uppgift som innebär en stor ansträngning för hela det svenska samhället som aktualiserar avvägningar i förhållande till andra samhällsintressen. Det svåra omvärldsläget innebär dock att verksamhet av vikt för totalförsvaret ska tillmätas stor betydelse när sådana avvägningar görs.

Sverige utsätts i allt högre grad för hot och angrepp från statsaktörer. Det sker med både civila och militära medel genom t.ex. cyberangrepp, påverkansoperationer, desinformation, försök att påverka kritiska flöden och kritisk infrastruktur, strategiska investeringar, infiltration av t.ex. lärosäten samt stöld av teknik och innovation. Regeringen avser att stärka förmågan att identifiera, hantera och bemöta hybridhot och angrepp.

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 1 anförs att riksdagen ska slå fast Sveriges nationella säkerhetsintressen.

I kommittémotion 2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkande 1 anförs att regeringen årligen ska återkomma med en tydlig separat redogörelse för resultatuppföljning av regeringens säkerhetsstrategi. I yrkande 2 anförs att regeringen behöver fördjupa sin nationella förankring av säkerhetsstrategin inför kommande år. Vidare anförs i yrkande 3 att regeringen ska eftersträva en gemensam nordisk säkerhetsstrategi.

Bakgrund

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen har tidigare behandlat ett yrkande om parlamentarisk förankring av nationell säkerhetsstrategi i betänkande 2023/24:UU11.

I sammanhanget kan nämnas att det sammansatta försvars- och utrikesutskottet kommer att bereda totalförsvarspropositionens säkerhetspolitiska avsnitt samt tillhörande motioner, inklusive regeringens behandling av riksdagens tillkännagivande om tydliggörande av en säkerhetspolitisk linje (bet. 2021/22:UU11 punkt 5, rskr. 2021/22:187) i betänkande 2024/25:UFöU1.

Försvarsberedningen

I Försvarsberedningens rapport Kraftsamling – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret (Ds 2023:34) ansåg Försvarsberedningen att Sveriges vitala nationella säkerhetsintresse är att hävda vårt lands självständighet, suveränitet och territoriella integritet. Försvarsberedningen framförde att Sverige är berett att ytterst med vapenmakt försvara landet, Sveriges befolkning, svensk demokrati, frihet och levnadssätt samt att Sveriges vitala nationella säkerhetsintressen ska fastställas av riksdagen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar i enlighet med propositionen att det yttersta ansvaret för att värna Sveriges fred, frihet och säkerhet ligger på riksdagen och regeringen. Den nationella säkerhetsstrategin ger inriktningen för regeringens arbete med frågor av betydelse för Sveriges nationella säkerhet, och utskottet välkomnar att den har överlämnats till riksdagen för dess bedömning.

Strategin kommer att omsättas i konkret handling inom ramen för regeringens ordinarie arbete, bl.a. i propositioner till riksdagen, t.ex. totalförvarspropositionen, och genom styrning av myndigheter och andra regeringsbeslut. På regeringens uppdrag ansvarar den nationella säkerhetsrådgivaren för uppföljning av den nationella säkerhetsstrategin. Löpande uppföljning kommer att ske i det nationella säkerhetsrådet. Genomförandet av strategin kommer också att redovisas i särskilda rapporter och regelbundet följas upp. Utskottet konstaterar i likhet med regeringen att samarbetet med de nordiska länderna är av särskild vikt för Sveriges säkerhet.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2024/25:192 yrkande 1 och 2024/25:576 yrkandena 1–3.

Ett säkert Sverige

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som handlar om utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, inklusive stödet till Ukraina, arbetet för att upprätthålla den regelbaserade världsordningen samt autonoma vapensystem.

Jämför reservation 3 (S), 4 (V), 5 (C) och 6 (V, MP).

Skrivelsen

Det första fokusområdet – Ett säkert Sverige – fokuserar på yttre hot. Det behandlar utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, Sveriges Natointegration, Sveriges agerande som allierad, försvaret av Ukraina, Sveriges roll i EU samt arbetet för att upprätthålla den regelbaserade världsordningen.

Målbilden för den nationella säkerhetsstrategins första fokusområde, Ett säkert Sverige, till 2030 är följande:

- Den demokratiska världens sammanhållning och globala säkerhetspolitiska avtryck har stärkts. Sverige har stärkt sina relationer med närområdet, strategiska allierade och partner.
- Nato upprätthåller, genom svenska och andra allierades ansträngningar, effektiv avskräckning och är väl förberett för att inom ramen för det kollektiva försvaret möta ett väpnat angrepp. Totalförsvaret är starkt, adekvat dimensionerat och fullt integrerat i Nato.
- Sverige har en väl utvecklad förmåga att i hela konfliktskalan bemöta hybridhot från statsaktörer som hotar Sveriges säkerhet och våra säkerhetspolitiska eller ekonomiska intressen.
- EU står starkt. Samarbetet inom unionen inom försvarsområdet stärker europeiska försvarsförmågor och bidrar till Europas säkerhet och motståndskraft.
- Ukraina har fått det stöd som krävs för att landet ska ha nått sina mål i kriget mot Ryssland, kunnat återuppbyggas samt upprättat en förmåga att motstå framtida angrepp.
- Rysslands förmåga till militär aggression har reducerats.
- Säkerhetshotet från auktoritära stater som Kina, Ryssland och Iran prioriteras och hanteras i samarbete med demokratiska länder.

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. yrkande 1 påtalas vikten av ett starkt militärt och civilt försvar och en stark svensk försvarsindustri. I yrkande 4 påtalas vikten av att bekämpa desinformation, trollfabriker och andra hybridhot.

I kommittémotion 2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 2 anförs att Sverige aktivt ska arbeta för fred och nedrustning i världen. Vidare anförs i yrkande 3 att Sverige ska verka för ett internationellt regelverk för cybersäkerhet. I yrkande 4 anförs att Sverige ska arbeta för en bindande internationell konvention mot helt autonoma vapensystem. Vidare anförs i yrkande 5 att Sverige aldrig ska främja utvecklingen av eller delta i annan verksamhet som rör helt autonoma vapensystem. I yrkande 6 anförs att Sverige ska arbeta för att EU utser en särskild representant för Ukraina som ska bidra till att konsolidera insatser för fred, stabilitet och rättsstatens principer.

I kommittémotion 2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lassus (båda C) yrkande 4 anförs att säkerhetsstrategin behöver baseras på värdebaserad realism så att den kan stärka demokratiska krafter globalt och möta hot från auktoritära stater som Ryssland, Kina, Iran m.fl. I yrkande 7 anförs att Sveriges röst för internationell rätt, reformering av det multilaterala systemet och mänskliga rättigheter behöver stärkas.

Bakgrund

Tidigare riksdagsbehandling

Den nu gällande säkerhets- och försvarspolitiska inriktningen (2021–2025) beslutades av riksdagen i december 2020 (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:UFöU4 och bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:133–134). Det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet (UFöU) uttalade i samband med beredningen av propositionens säkerhetspolitiska del att utskottet delar regeringens bedömning att det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa har försämrats över tid.

Sverige blir oundvikligen påverkat om en säkerhetspolitisk kris eller väpnad konflikt uppstår i vårt närområde. Sveriges säkerhetspolitiska läge påverkas också av bl.a. hybridhot, cyberattacker och gränsöverskridande terrorism. Utskottet delade mot denna bakgrund regeringens bedömning att totalförsvarets förmåga behöver fortsätta att stärkas. Vidare krävs att försvarspolitiken fortsätter att utvecklas utifrån två pelare: ett stärkt totalförsvaret och fördjupade bi- och multilaterala försvarssamarbeten.

I betänkande 2023/24:UU11 Vissa säkerhetspolitiska frågor betonade utskottet att Sverige ska fortsätta att främja grundvärden i vår utrikes- och säkerhetspolitik. Sverige ska inom Nato, liksom i EU, FN, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) och Europarådet värna den regelbaserade världsordningen, den europeiska säkerhetsordningen, demokrati, frihet, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Sverige ska också verka för att folkrätten och principerna i Helsingforsstadgan och Parisstadgan upprätthålls.

Motionsyrkanden om nedrustning och internationell reglering av autonoma vapensystem har tidigare behandlats i betänkande 2023/24:UU11. Riksdagen avslag yrkandena i enlighet med vad utrikesutskottet hade föreslagit.

Ett motionsyrkande om att utse en särskild EU-representant har tidigare behandlats i betänkande 2022/23:UU10. Riksdagen avslag yrkandet i enlighet med utrikesutskottets förslag (rskr. 2022/23:246–247).

Försvarsberedningen

Försvarsberedningen överlämnade den 19 juni 2023 rapporten Allvarstid (Ds 2023:19) till regeringen. Rapporten innehåller en bedömning av den säkerhetspolitiska omvärldsutvecklingen och sammanhängande konsekvenser för svensk säkerhets- och försvarspolitik. I detta ingår bl.a. en bedömning av följderna av och prioriteringar kopplade till ett svenskt medlemskap i Nato.

Försvarsberedningen anser i rapporten att Sveriges totalförsvaret över tid måste dimensioneras för att effektivt kunna möta ett väpnat angrepp. Att återta totalförsvarets förmåga på ett tillfredsställande sätt först när en kris eller ett krig är ett faktum har historiskt inte visat sig möjligt, varken i ett svenskt eller internationellt perspektiv. Försvarsberedningen framhåller att det inte är den troligaste händelseutvecklingen som är viktigast i relation till uppgiften att dimensionera totalförsvaret, utan de händelseutvecklingar som skulle få

allvarliga konsekvenser om de inträffade. Säkerhetspolitiska bedömningar måste därför inrymma också sådana händelseutvecklingar som ses som mindre troliga och vars konsekvenser skulle vara särskilt allvarliga om de inträffade.

I sin slutrapport Stärkt försvarsförmåga – Sverige som allierad (Ds 2024:6) kompletterar Försvarsberedningen den säkerhetspolitiska bedömningen i rapporten Allvarstid. Försvarsberedningen konstaterar att Sverige bäst försvaras inom Nato och att Sveriges Natomedlemskap innebär den största förändringen av svensk säkerhetspolitik på över 200 år. Natomedlemskapet ökar säkerheten för Sverige och stärker Nato som helhet. Försvarsberedningen konstaterar att den solidariska säkerhetspolitiken sedan 2009 har utgjort ett fundament i svensk säkerhets- och försvarspolitik. Sverige ska fortsätta att bygga säkerhet tillsammans med andra, som solidarisk medlem i Nato och i EU.

Yttranden från andra utskott

Försvarsutskottets yttrande

Försvarsutskottet understryker vikten av en höjd ambitionsnivå i utvecklingen mot ett stärkt totalförsvar och ett robustare samhälle i syfte att möta nya hot och utmaningar som följer av det försämrade säkerhetsläget. Utskottet välkomnar den nationella säkerhetsstrategin som en viktig utgångspunkt för regeringens fortsatta arbete. Utskottet instämmer vidare i regeringens beskrivning av Sveriges nationella säkerhetsintressen och förutsätter att regeringen kontinuerligt vidtar nödvändiga åtgärder för att skydda dessa i enlighet med riksdagens beslut, särskilt vad gäller förstärkning av totalförsvar och utveckling av den svenska försvarsindustrin.

Utskottet anser att ett motståndskraftigt samhälle med robusta samhällsfunktioner är en grundförutsättning för att Sverige ska kunna hantera militära och icke-militära hot. Satsningar på militärt och civilt försvar behövs för att värna Sveriges frihet, fred och säkerhet.

När det gäller cybersäkerhet hänvisar utskottet till att det i betänkande 2023/24:FöU2 har avstyrkt ett motionsyrkande om att Sverige ska verka för ett internationellt regelverk för cybersäkerhet, bl.a. med hänvisning till det pågående internationella samarbetet inom området och arbetet med att integrera nya EU-förordningar och initiativ i svensk lagstiftning. En del av detta integreringsarbete redovisas i Nya regler om cybersäkerhet (SOU 2024:18) och Motståndskraft i samhällsviktiga tjänster – Slutbetänkande av Utredningen om genomförande av NIS2 och CER-direktiven (SOU 2024:64). Direktiven rör åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen samt s.k. kritiska entiteters motståndskraft. Utskottet delar regeringens bedömning i budgetpropositionen för 2025 om att Sveriges samlade förmåga att identifiera, förvarna om, motstå och bemöta hybridhot i olika former behöver fortsätta att utvecklas. Utskottet förutsätter att regeringen bedriver utvecklingsarbetet i linje med de beslut som fattas av EU och riksdagen, inte minst vad avser totalförsvarsbeslutet för perioden 2025–2030.

Avslutningsvis noterar utskottet att totalförvarspropositionen behandlar frågeställningar som berör de aktuella motionsyrkandena, men utskottet ser inga skäl att föregripa beredningen av totalförvarsbeslutet eller andra pågående arbeten som utskottet har hänvisat till.

Därmed anser försvarsutskottet att utrikesutskottet ska avstyrka 2024/25:586 yrkandena 1 och 4 samt 2024/25:192 yrkande 3.

Kulturutskottet

Kulturutskottet understryker behovet av att public service-företagen arbetar med att motverka desinformation och informationspåverkan samt vikten av att Utbildningsradions (UR) utbildningsuppdrag kan upprätthållas vid höjd beredskap. Utskottet betonar att det i tider av säkerhetspolitisk oro är än viktigare att oberoende medier finns representerade över hela Sverige för att bevaka, granska, upplysa och folkbilda.

Med hänvisning till att regeringen bedriver ett målinriktat arbete för att stärka tillgången till oberoende nyhetsförmedling och information anser utskottet att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2024/25:586 yrkande 4.

Utskottets ställningstagande

Utrikes- och säkerhetspolitik

Utskottet konstaterar att svensk säkerhet ytterst bygger på att stater respekterar folkrätten. Att verka för en regelbaserad världsordning som ytterst vilar på FN-stadgan och folkrätten bör vara centralt i svensk utrikes- och säkerhetspolitik och vara den överordnade svenska prioriteringen i FN-arbetet och i andra multilaterala organisationer. Detta förutsätter att Sverige agerar för att stärka demokratisk utveckling globalt, värna rättsstatens principer och främja respekt för mänskliga rättigheter.

Utskottet instämmer i målbilden under skrivelsens första fokusområde, Ett säkert Sverige, att Sverige ska ha ett starkt totalförsvaret, adekvat dimensionerat och fullt integrerat i Nato. Utskottet vill i likhet med försvarsutskottet understryka vikten av en höjd ambitionsnivå i utvecklingen mot ett starkt totalförsvaret. Liksom försvarsutskottet förutsätter utskottet att regeringen kontinuerligt vidtar nödvändiga åtgärder för att skydda nationella säkerhetsintressen, särskilt vad gäller förstärkningen av totalförsvaret och utvecklingen av den svenska försvarsindustrin. Vidare instämmer utrikesutskottet i regeringens målsättning att Sverige ska ha en väl utvecklad förmåga att i hela konfliktskalan bemöta hybridhot från statsaktörer som hotar Sveriges säkerhet och våra säkerhetspolitiska eller ekonomiska intressen.

När det gäller motionsyrkandet om fred och nedrustning anser utskottet i likhet med i betänkande 2023/24:UU11 att Sverige har ett fundamentalt intresse av att NPT-fördragets ställning som överordnat ramverk för global nedrustning och icke-spridning består. Detta fördrag utgör den centrala arenan för multilateral nedrustningsdiplomati, och det är i en icke-spridningskontext som kärnvapenstaterna har gjort nedrustningsåtaganden.

Utskottet står fast vid sin bedömning, redogjord för i betänkande 2021/22:U20, att Sveriges fortsatta engagemang i frågor om nedrustning, icke-spridning och rustningskontroll inte påverkas av ett Natomedlemskap. Parallellt med kärnvapenavskräckning arbetar Nato aktivt för nedrustning. Nato vidhåller ett starkt engagemang för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning med ett uttalat mål att skapa förutsättningar för en värld fri från kärnvapen. I regeringens utrikespolitiska deklaration från den 20 mars 2024 efter Sveriges inträde som medlem i Nato uttalade regeringen att Sverige står bakom Natos strategiska avskräckning och att Sverige ska fortsätta att vara en stark röst för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning. Vidare anförts att Sveriges arbete för att reducera risken att kärnvapen används ska stärkas i en tid av starka spänningar.

När det gäller motionsyrkandet om cybersäkerhet instämmer utskottet i försvarsutskottets ställningstagande. Ett liknande motionsyrkande har tidigare avslagits av försvarsutskottet med hänvisning till att det internationella samarbetet utvecklas inom området och att det pågår ett arbete med att integrera nya EU-förordningar och initiativ i svensk lagstiftning. Försvarsutskottet tar fasta på att regeringen enligt budgetpropositionen för 2025 genomför ett brett omtag på cybersäkerhetsområdet, med målsättningen att göra Sverige mer motståndskraftigt genom att prioritera stärkt cybersäkerhet och skydd av samhällsviktig verksamhet. Försvarsutskottet delar regeringens bedömning att Sveriges samlade förmåga att identifiera, förvarna om, motstå och bemöta hybridhot behöver fortsätta att utvecklas. Utskottet förutsätter att regeringen bedriver utvecklingsarbetet i linje med EU:s beslut och riksdagens beslut, i det senare fallet inte minst vad gäller totalförsvarsbeslutet för perioden 2025–2030.

Utskottet anser liksom i betänkande 2022/23:UU10 att stödet till Ukraina och arbetet för att motverka den ryska aggressionen mot Ukraina ska fortsätta vara en stående punkt på utrikesrådets möten och även på Europeiska rådets dagordning. Utskottet är dock inte berett att i nuläget låta motionsförslag om en särskild EU-representant för samordning av stöd till Ukraina ligga till grund för ett tillkännagivande från riksdagen. Utskottet konstaterar att EU som organisation hanterar stöd till Ukraina genom sin delegation och genom sin utrikestjänst.

Utskottet påminner om att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet under hösten kommer att behandla det säkerhetspolitiska avsnittet från proposition 2024/25:34 i betänkande 2024/25:UFöU1.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2024/25:586 yrkandena 1 och 4, 2024/25:192 yrkandena 2, 3 och 6 samt 2024/25:576 yrkandena 4 och 7.

Autonoma vapensystem

Utskottet konstaterar i likhet med i betänkande 2023/24:UU11 att det råder bred enighet bland stater och internationella organisationer om att den internationella humanitära rätten, och i förekommande fall mänskliga rättigheter, är tillämplig också på autonoma vapensystem. Sverige har

officiellt gett uttryck för denna uppfattning vid flera tillfällen. Det största internationella forumet för utveckling av folkrätt inom området är Group of Governmental Experts on Lethal Autonomous Weapons Systems (GGE LAWS). Gruppen arbetar för en gemensam rekommendation om ytterligare reglering inom området. Sverige har i denna grupp föreslagit att stater bör göra två huvudsakliga åtaganden: dels förbjuda helt autonoma dödliga vapensystem som agerar helt utanför mänsklig kontroll och ansvarig befälsstruktur, dels reglera andra dödliga vapensystem med autonoma funktioner på ett sådant sätt att deras förenlighet med den internationella humanitära rättens regler och principer kan säkerställas. Utskottet vill i likhet med tidigare uttalanden understryka vikten av att regeringen fortsätter att aktivt bidra till det internationella arbetet med att reglera tillverkning och användning av autonoma vapensystem i enlighet med internationell humanitär rätt och mänskliga rättigheter.

Därmed avstyrker utskottet motion 2024/25:192 yrkandena 4 och 5.

Ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att stärka civilsamhället.
Jämför reservation 7 (S).

Skrivelsen

Det andra fokusområdet – Ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige – handlar om skyddet av öppenhet, demokrati och sammanhållning i det svenska samhället. Det innefattar värnandet av mänskliga fri- och rättigheter, rättsstatens principer och stärkandet av samhällsviktiga institutioner, bekämpandet av den systemhotande organiserade brottsligheten och av våldsbejakande extremism och terrorism samt motverkande av parallella samhällsstrukturer, inklusive genom förebyggande åtgärder.

Målbilden för den nationella säkerhetsstrategins andra fokusområde, Ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige, till 2030 är följande:

- Sverige är fortfarande ett sammanhållet, öppet och demokratiskt samhälle präglad av respekt för mänskliga rättigheter.
- Det råder starkt ömsesidigt förtroende mellan invånare och gentemot staten, regionerna och kommunerna.
- Hotet mot de offentliga institutionernas integritet från organiserad brottslighet, korruption, infiltration och otillbörlig påverkan är på en nivå som inte äventyrar samhällsstrukturens fulla funktionalitet.
- Långsiktigt förebyggande åtgärder för att säkra sammanhållningen i det svenska samhället genomförs i ett brett, tvärsektorielt samarbete.

Motionen

I kommittémotion 2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 3 påtalas vikten av att stärka civilsamhället.

Yttranden från andra utskott

Försvarsutskottet

Försvarsutskottet välkomnar att regeringen i den nationella säkerhetsstrategin lyfter fram både centrala samhällsfunktioner och civilsamhällets roll i arbetet med att stärka totalförsvaret. Samtidigt understryker utskottet vikten av att konkreta åtgärder vidtas för att uppnå dessa mål.

Därmed anser försvarsutskottet att utrikesutskottet ska avstyrka motion 2024/25:586 yrkande 3.

Kulturutskottet

Kulturutskottet lyfter främst fram ett antal områden och exempel på aktuella åtgärder för att bl.a. stärka civilsamhället och sammanhållningen i det svenska samhället. Däribland finns regeringens förstärkta anslag till Riksantikvarieämbetet för förbättrad beredskapsplanering och skydd av kulturföremål, upprättandet av ett råd för skydd av kulturarv och ökade anslag till muséer för att stärka kulturarvet. Därtill anförs sedan den 1 januari 2025 ett demokrativillkor för stöd ur Allmänna arvsfonden och för statsbidrag till trossamfund. Ett arbete pågår för att införa likalydande demokrativillkor för övrig statlig bidragsgivning som riktar sig till civilsamhället. Center mot våldsbejakande extremism (CVE) har också fått i uppdrag att vidta åtgärder för att införliva den nya strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism i verksamheten. Regeringens insatser för att utveckla idrotts- och fritidsverksamhet för barn och unga nämns också.

Med hänvisning till att regeringen bedriver ett målinriktat arbete för att stärka civilsamhället och sammanhållningen i det svenska samhället anser utskottet att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2024/25:586 yrkande 3.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att regeringen i propositionen beskriver hur civilsamhället fyller en viktig roll i Sveriges samlade totalförsvarsförmåga och att civilsamhället bidrar till att bygga den samhällsgemenskap och tillit som är grunden för försvarsviljan. Utrikesutskottet vill i likhet med försvarsutskottet välkomna att regeringen i den nationella säkerhetsstrategin lyfter fram civilsamhällets roll i arbetet med att stärka totalförsvaret och samtidigt understryka vikten av att konkreta åtgärder vidtas för att uppnå ett sådant mål.

Utskottet ser vidare positivt på att regeringen avser att ta ytterligare initiativ för att bl.a. stärka civilsamhällets demokratifrämjande roll och att regeringen ser behovet av att stärka samarbetet mellan olika aktörer, inklusive civilsamhället, i frågor om nationell säkerhet.

Därmed avstyrker utskottet motion 2024/25:586 yrkande 3.

Ett motstånd- och konkurrenskraftigt Sverige

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som handlar om åtgärder för att stärka det svenska samhällets motståndskraft i kriser och krig, inklusive åtgärder för att stärka svensk konkurrenskraft, försörjningsberedskap och arbetet med klimatanpassning.

Jämför reservation 8 (S), 9 (V, MP) och 10 (C) samt motivreservation 11 (SD).

Skrivelsen

Det tredje fokusområdet – Ett motstånd- och konkurrenskraftigt Sverige – behandlar åtgärder för att stärka det svenska samhällets motståndskraft, både mot en ständigt pågående hybridpåverkan och mot de extraordinära prövningar som kriser och krig medför. Området omfattar också åtgärder för att säkra och stärka svensk konkurrenskraft och försörjningsberedskap, vilket är grunden för vår förmåga att värna vår säkerhet, för snabb anpassning till förändrade förhållanden samt för arbetet med klimatanpassning.

Målbilden för den nationella säkerhetsstrategins tredje fokusområde, Ett motstånd- och konkurrenskraftigt Sverige, till 2030 är följande:

- Det svenska samhället har motståndskraft mot alla typer av samhällsstörningar, i kris och krig.
- Effektiva ledningsstrukturer med tydliga mandat och ett utvecklat tvärsektorielt samarbete gör att vi har god förmåga att hantera hot mot våra nationella säkerhetsintressen.
- Sverige kan på ett effektivt sätt ta emot stöd från och lämna stöd till andra EU- och Natoländer för att hantera samhällsstörningar och lösa andra uppgifter i det civila försvaret.
- Den samlade lägesuppfattningen på nationell nivå medger att hot och risker av större omfattning tidigt och snabbt kan identifieras och hanteras.
- Samhällsviktig verksamhet är i tillräcklig omfattning skyddad och robust.
- Genom klimatanpassning är Sverige motståndskraftigt mot klimatförändringar.
- Den svenska ekonomin och svenskt näringslivs produktionsförmåga fortsätter att leverera välbstånd och Sveriges ekonomiska säkerhet är stärkt.
- Näringslivet, understött av grund- och gymnasieskola, högre utbildning och forskning av hög kvalitet, är fortsatt dynamiskt, innovativt och internationellt konkurrenskraftigt.

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 2 anförs att regeringen ska fortsätta med nödvändiga satsningar på sjukvård, infrastruktur och elproduktion.

I kommittémotion 2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkande 5 anförs att strategin tydligare behöver ta itu med de klimatförändringar som följer om den globala uppvärmningen överstiger 1,5 grader. Det bör göras med såväl klimatanpassningsåtgärder som utsläppsminskningar i Sverige. I yrkande 6 anförs att regeringen bör ha en tydligare målbild för att stärka Sveriges livsmedelsförsörjning och höja svensk självförsörjningsgrad.

I kommittémotion 2024/25:626 av Jacob Risberg m.fl. (MP) yrkande 1 anförs att den nationella säkerhetsstrategin bör innehålla en tydligare målbild för minskade utsläpp i Sverige och i världen. I yrkande 2 anförs att regeringen behöver minska utsläppen med konkreta åtgärder som motsvarar hotets allvarlighetsgrad. Vidare anförs i yrkande 3 att den nationella säkerhetsstrategin bör innehålla en tydligare målbild för klimatanpassning, även internationellt. I yrkande 4 anförs vidare att regeringen behöver vidta konkreta åtgärder för ökad klimatanpassning nationellt och internationellt. Åtgärderna bör motsvara hotets allvarlighetsgrad.

Bakgrund

Regeringens klimathandlingsplan

I regeringens klimatpolitiska handlingsplan (skr. 2023/24:59) redovisar regeringen hur det klimatpolitiska arbetet bör bedrivas under valperioden, inklusive de åtgärder som regeringen avser att vidta för att förbättra förutsättningarna för hushåll och företag att fatta de beslut som krävs för att de nationella och globala klimatmålen samt Sveriges klimatåtaganden gentemot EU ska uppnås. Det är åtgärder som behöver vidtas för att skapa nödvändiga förutsättningar för att nå noll nettoutsläpp av växthusgaser senast 2045.

Regeringen framhåller att det finns goda skäl att stärka det svenska internationella klimatarbetet för att stötta och driva på andra länders omställning och därmed bidra till att öka takten i genomförandet av Parisavtalet. Den internationella klimatpolitiken bör enligt regeringen utvecklas och alla länder behöver nå hela vägen till nettonollutsläpp. Därför bör Sverige verka för en höjd ambition och för att öka takten i det globala klimatarbetet.

Vidare anför regeringen att miljö- och klimatmålen är och bör vara integrerade i alla relevanta politikområden. Säkerhetspolitiken har en viktig roll i den internationella klimatomställningen och vice versa. Regeringen anser att klimatrelaterade säkerhetsrisker bör beaktas och motverkas.

Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning

I skrivelsen Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (skr. 2023/24:97) presenterar regeringen dels den reviderade nationella strategin för klimatanpassning, dels sin handlingsplan för klimatanpassning för de kommande fem åren. I handlingsplanen sätter regeringen som mål att Sverige ska vara klimatanpassat och motståndskraftigt och ta till vara möjligheterna med ett förändrat klimat. Regeringen identifierar åtgärder som ska vidtas under mandatperioden för att minska sårbarheten för klimatförändringarnas effekter.

Yttranden från andra utskott

Försvarsutskottet

Försvarsutskottet vidhåller i enlighet med sina tidigare uttalanden (bl.a. bet. 2023/24:FöU6 och bet. 2023/24:FöU7) vikten av att Sverige kan säkerställa försörjningen av viktiga varor och tjänster, inklusive sjukvård, infrastruktur, elproduktion, livsmedel och dricksvatten i händelse av krig eller kris.

Utskottet framhåller att frågan om livsmedelsberedskap är högt prioriterad och att utskottet avser att följa regeringens fortsatta arbete och vidare hantering av Försvarsberedningens och utredningens förslag. Utskottet ser inga skäl att föregripa pågående arbeten.

Därmed anser försvarsutskottet att utrikesutskottet ska avstyrka motionerna 2024/25:586 yrkande 2 och 2024/25:576 yrkande 6.

Socialutskottet

Socialutskottet redovisar följande överväganden. Utskottet framhåller i likhet med regeringen att en fungerande sjukvård är av avgörande betydelse för att värna befolkningens liv och hälsa, stödja det militära försvarets förmåga att möta ett väpnat angrepp och upprätthålla försvarsviljan. Utskottet vill understryka vikten av att beakta den centrala funktion som hälso- och sjukvården fyller för samhället, både i fredstid och i händelse av krig, i det framtida arbetet med att omsätta strategin i konkret handling.

Trafikutskottet

Trafikutskottet understryker starkt betydelsen av att transportinfrastrukturen och transportererna fungerar även i tider av kris och beredskap. Transportsystemet är en förutsättning för att flera andra samhällsfunktioner ska kunna upprätthållas i fredstid, inför och vid höjd beredskap och ytterst i krig. Alla trafikslag behövs och det är genom att använda varje trafikslags speciella fördelar som Sverige får robusta transporter. Det är vidare angeläget att ta hänsyn till gränsöverskridande transportbehov, inte minst de som ställs på infrastrukturen med anledning av Sveriges Natomedlemskap. Utskottet förutsätter att detta kommer att beaktas på ett ändamålsenligt sätt i det fortsatta arbetet med Sveriges nationella säkerhet.

Utskottet är mycket positivt till att frågor om kritisk transportinfrastruktur behandlas i strategin och välkomnar även fokuset på den angelägna frågan om klimatanpassning. Utskottet är likaså positivt till att strategin avhandlar vikten av fungerande telekommunikationer och digitaliseringens betydelse. Utskottet hänvisar till de uttalanden som görs om samhällets krisberedskap i proposition 2024/25:28 Vägen till en pålitlig infrastruktur och i proposition 2024/25:34 Totalförsvaret 2025–2030.

Sammanfattningsvis anser trafikutskottet att kommunikationernas stora betydelse för ett robust samhälle är mycket väl uppmärksammat av regeringen. Utskottet välkomnar och ställer sig bakom de aviserade målen och inriktningen för arbetet i skrivelsen i denna del. Därmed anser trafikutskottet att utrikesutskottet bör föreslå att riksdagen avslår motion 2024/25:586 yrkande 2.

Miljö- och jordbruksutskottet

Miljö- och jordbruksutskottet välkomnar en uppdaterad nationell säkerhetsstrategi med hänsyn till det förändrade säkerhetsläget. Utskottet betonar behovet av att prioritera åtgärder för att säkra och stärka den svenska konkurrenskraften och försörjningsberedskapen samt arbetet med klimatanpassning. Utskottet konstaterar att strategin kommer att omsättas i konkret handling inom ramen för regeringens ordinarie arbete och framhåller särskilt de nationella och internationella åtgärder som handlar om att motverka klimatförändringar, begränsa och minska utsläpp samt klimatanpassning i enlighet med regeringens klimathandlingsplan, den nationella klimatanpassningsstrategin och handlingsplanen för klimatanpassning. När det gäller livsmedelsberedskap vill utskottet framhålla de åtgärder och bedömningar som presenteras i totalförvarspropositionen och förslagen i budgetpropositionen för 2025. Utskottet anser därmed att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2024/25:576 yrkandena 5 och 6 och 2024/25:626 yrkandena 1–4.

Näringsutskottet

Näringsutskottet konstaterar att Sverige i hög takt måste stärka sin förmåga att förebygga och möta olika hot och risker. Utskottet framhåller i likhet med regeringen vikten av att samhällsviktiga verksamheter kan upprätthålla funktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov och säkerhet. När det gäller motionen som bl.a. tar upp behovet av ett robust elsystem har utskottet ingen annan uppfattning än att elförsörjningen har en avgörande betydelse för försvaret av Sverige, och utskottet kan inte heller finna någon annan inriktning i regeringens skrivelse. Därmed omhändertar motionärernas synpunkter. Utskottet anser därmed att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2024/25:586 yrkande 2 i denna del.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att ett av målen för fokusområdet Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige är att samhällsviktig verksamhet i tillräcklig utsträckning är skyddad och robust. Utskottet konstaterar att vårt samhälles motståndskraft är beroende av att samhällsviktiga verksamheter upprätthåller funktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden och säkerhet, t.ex. kritisk infrastruktur för transporter, kommunikation och energi eller försörjning av varor och tjänster som är grundläggande för samhällets funktionalitet. Samhällets motståndskraft är beroende av att dessa samhällsfunktioner kan upprätthållas också under mycket svåra förhållanden. De aktörer som har ansvar för någon typ av samhällsviktig verksamhet behöver planera och agera därefter.

Utskottet konstaterar att Sveriges motståndskraft, såväl under kris som under höjd beredskap och ytterst krig, förutsätter att försörjningen av kritiska varor och tjänster kan upprätthållas. Förutsättningarna för att snabbt kunna ställa om försörjningsstrukturen för kritiska insatsvaror ska enligt regeringen stärkas. Liksom miljö- och jordbruksutskottet vill utskottet betona behovet av att prioritera åtgärder för att stärka den svenska försörjningsberedskapen. I detta sammanhang kan också nämnas att utrikesutskottet instämmer i näringsutskottets bedömning att elförsörjningen har en avgörande betydelse för försvaret av Sverige.

Utrikesutskottet vill i likhet med socialutskottet framhålla att en fungerande sjukvård har en avgörande betydelse för att värna befolkningens liv och hälsa, att stödja det militära försvarets förmåga att möta ett väpnat angrepp och att upprätthålla försvarsviljan. Utskottet instämmer vidare i socialutskottets bedömning när det understryker vikten av att beakta den centrala funktion som hälso- och sjukvården fyller för samhället, både i fredstid och i händelse av krig, i regeringens framtida arbete med att omsätta strategin i konkret handling.

Utskottet vill i likhet med trafikutskottet understryka betydelsen av att transporter och transportinfrastruktur även fungerar i tider av kris och beredskap och förutsätter att detta kommer att beaktas på ett ändamålsenligt sätt i det fortsatta arbetet med Sveriges nationella säkerhet.

Klimatförändringarna är enligt regeringen det tydligaste exemplet på behovet av globalt samarbete och engagemang för att möta ett framväxande hot. Lagstiftning och gemensamma åtgärder inom EU har stor betydelse för att möta hälso- och klimathot. Medlemskapet i FN är också här av stor vikt.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att klimatförändringarna redan i dag medför konsekvenser för den nationella säkerheten och att de på längre sikt utgör ett existentiellt hot mot mänskligheten. En omställning till fossilfrihet i Sverige och globalt, inklusive att minska beroendet av exportörer av fossila bränslen, ligger i Sveriges intresse.

Klimatanpassning är centralt för att skydda människors liv, egendom, samhällets funktion, infrastruktur och ekonomiska intressen. Regeringen avser enligt skrivelsen att i arbetet med krisberedskap anlägga ett

klimatanpassningsperspektiv och verka för samordning och stärkande av arbetet med klimatanpassning och katastrofriskreducering både nationellt och internationellt. Arbetet kommer särskilt att beakta behov kopplade till försörjningsberedskap, såsom att upprätthålla vår svenska livsmedelsproduktion, vattenförsörjning och samordnad vattenförvaltning, liksom en god samhällsplanering, ett effektivt smittskydd, beredskap för extrema skyfall, vattenbrist och torka samt en robust infrastruktur för energiförsörjning, sjukvård, telekommunikationer och transporter.

Utskottet instämmer i miljö- och jordbruksutskottets bedömning att åtgärder för att stärka arbetet med klimatanpassning behöver prioriteras. Samtidigt är det avgörande att klimat- och miljöåtgärder genomförs utan att oskäligt begränsa tillgången till övnings- och skjutfält eller annan militär verksamhet och att säkerhets- och försvarsintressen beaktas för att inte hämma uppbyggnaden av försvarsförmågan eller försvarsindustrins utveckling, vilket sammantaget behöver tillmätas stor betydelse i det försämrade omvärldsläge som råder. Liksom miljö- och jordbruksutskottet vill utskottet särskilt framhålla de nationella och internationella åtgärder som handlar om att motverka klimatförändringar, begränsa och minska utsläpp samt klimatanpassning i enlighet med regeringens klimathandlingsplan, den nationella klimatanpassningsstrategin och handlingsplanen för klimatanpassning. Avslutningsvis vill utskottet sammantaget understryka att stärkandet av den nationella säkerheten i rådande läge enligt regeringens strategi ska tillmätas stor betydelse när avvägningar mellan olika samhällsintressen måste göras och att särskild vikt ska läggas på bl.a. uppbyggnaden av Sveriges totalförsvar och Sveriges integration i Nato. Utvecklingen av svensk försvarsindustri är därtill en förutsättning för uppbyggnaden av Sveriges totalförsvar och Sveriges integration i Nato.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2024/25:576 yrkandena 5 och 6, 2024/25:586 yrkande 2 och 2024/25:626 yrkandena 1–4.

Skrivelsen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2023/24:163 till handlingarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att skrivelse 2023/24:163 läggs till handlingarna.

Reservationer

1. Övergripande om nationell säkerhetsstrategi, punkt 1 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 1 och avslår motion

2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Jag delar regeringens uppfattning att det säkerhetspolitiska läget är allvarligare än på mycket länge. Rysslands krig mot Ukraina, naturkatastrofer i klimatkrisens spår, cyberattacker, splittring mellan olika grupper i samhället, kriminalitet, påverkansförsök och falska nyheter behöver mötas av ett robust och starkt samhälle.

Jag ser behovet av att rusta upp det militära och civila försvaret och de stora behoven av att förebygga kriminalitet. Däremot delar jag inte regeringens uppfattning om vad som skapar säkerhet, när det gäller Sveriges Natomedlemskap eller åtgärder för polis och rättsväsen. Det är viktigt att ta hot och risker på allvar utan att hemfalla till alarmism som skapar möjligheter för antagonister att så split mellan människor.

I skrivelsen slår regeringen fast Sveriges nationella säkerhetsintressen och jag instämmer till stor del i beskrivningen. Jag anser dock, i likhet med Försvarsberedningen i rapporten Kraftsamling (Ds 2023:34), att Sveriges vitala nationella säkerhetsintressen ska fastställas av riksdagen.

2. Övergripande om nationell säkerhetsstrategi, punkt 1 (C)

av Kerstin Lundgren (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lassés (båda C) yrkandena 1–3
och
avslår motion
2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

För att en strategi ska bli nationellt samlande krävs ett parlamentariskt förarbete, vilket inte har skett i detta fall. En nationellt samlande strategi behöver utgå från en gemensam grund som kan gälla oavsett vilken regering som styr under strategins tidsram.

Jag anser att en löpande uppföljning behöver innefatta en årlig redogörelse i särskild form som lämnas till riksdagen. Det kommer att vara svårt för riksdagen att utvärdera strategins måluppfyllelse när målen är öppet formulerade och lämnar utrymme för olika tolkningar. Säkerhetsstrategin ger inte heller någon vägledning om hur regioner, kommuner och aktörer bortom den offentliga sfären ska agera för att bidra till måluppfyllelse eller hur deras åtgärder ska utvärderas.

Jag anser vidare att regeringen bör få i uppdrag att eftersträva en gemensam nordisk säkerhetsstrategi för att ta vara på de möjligheter som ett sådant format kan ge och för att de nordiska länderna gemensamt ska kunna hantera risker.

3. Utrikes- och säkerhetspolitik, punkt 2 (S)

av Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Olle Thorell (S),
Linnéa Wickman (S) och Johan Büser (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkandena 1 och 4 samt
avslår motionerna
2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 2, 3 och 6 samt
2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lassés (båda C) yrkandena 4 och
7.

Ställningstagande

Vi delar uppfattningen att det var angeläget att uppdatera den nationella säkerhetsstrategin med tanke på att säkerhetsläget kraftigt har försämrats sedan den första nationella säkerhetsstrategin från 2017. Säkerhetsstrategin behöver vara fokuserad på det hot som Ryssland utgör mot europeisk säkerhet

under överskådlig tid. Den första nationella säkerhetsstrategin behandlade säkerhetsfrågor ur ett brett perspektiv och vi står fast vid uppfattningen att det är en förutsättning för ett effektivt säkerhetsarbete. Målsättningen bör vara att åstadkomma en bred politisk förankring. Regeringen har inte sökt en bred samsyn om hur Sveriges säkerhet och det svenska folkets trygghet kan värnas. Vi anser att flera delar saknas eller är ofullständiga i den uppdaterade strategin. Regeringen hade kunnat anta en mer ambitiös ansats och varit mer konkret vad gäller strategins genomförande.

För att garantera Sveriges säkerhet måste vi göra mer, särskilt i fråga om militär förmåga. Med denna utgångspunkt vill vi särskilt lyfta fram behovet av ett starkt folkförsvar i Sverige. Strategin bör också belysa vikten av en stark svensk försvarsindustri, för Sveriges skull men också för att säkra ett robust och långsiktigt stöd till Ukraina. Industrin behöver veta att det finns ett långsiktigt perspektiv och ett brett politiskt stöd för de investeringar den nu behöver göra.

Vi lever i en tid då proryska aktörer, högerextrema och religiösa extremister arbetar aktivt för att underminera Sveriges och Europas sammanhållning. Ett robust försvar mot desinformation och andra hybrid hot är av yttersta vikt. Vi behöver vara proaktiva genom att förebygga, identifiera och motarbeta desinformation och andra hybridhot.

4. Utrikes- och säkerhetspolitik, punkt 2 (V)

av Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 2, 3 och 6 samt avslår motionerna

2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkandena 4 och 7 samt

2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Sveriges roll i världen har förändrats. När regeringen gav vika för Turkiets påtryckningar satte regeringen ett svenskt Natomedlemskap före demokrati och rättsstatens principer. Regeringen minskar biståndet och sätter det svenska näringslivets intressen först i biståndspolitiken. Samtidigt överger man den feministiska utrikespolitiken. Regeringen saknar även ambitioner när det gäller Sveriges ansvar för den globala utvecklingen.

Sverige som land blir tryggare om det råder full nationell kontroll över vår suveränitet. Sveriges medlemskap i Nato stärker inte Sveriges säkerhet. Det är av största betydelse att Sverige även framöver, trots medlemskapet i Nato, ska kunna agera självständigt i utrikes- och säkerhetspolitiken, bestämma självt över utvecklingen av vårt eget försvar samt göra egna analyser och ställningstaganden.

Jag anser att Sverige ska vara ett land som arbetar för fred och nedrustning i världen. Det handlar om att ta initiativ till och delta i ett långsiktigt arbete för en fredligare värld. Ett exempel är FN:s konvention om förbud mot kärnvapen som Sverige omgående bör signera.

Ett framgångsrikt totalförsvar kräver att samhället är robust och upprätthåller en hög nivå av säkerhet inom de samhällsviktiga funktionerna. Informations- och cybersäkerheten är ett särskilt viktigt område i detta sammanhang. Rätt använd kan digitaliseringen göra våra liv bättre och vårt samhälle mer effektivt, men den ökade digitaliseringen innebär även ökade digitala risker. I dag bygger en stor del av den svenska krisberedskapen på att vi har fungerande it-system för t.ex. logistik och försörjning av el och vatten och även för information till medborgarna. Vid ett haveri riskerar viktiga samhällsfunktioner att drabbas hårt eller rent av slås ut. Enligt Försvarsmakten kan en cyberattack få lika stora konsekvenser för samhällsviktiga funktioner som ett konventionellt väpnat angrepp. Arbetet med att stärka cybersäkerheten i Sverige och internationellt pågår. Det är positivt, men i och med cyberdomänens gränsöverskridande karaktär behöver det internationella samarbetet inom området intensifieras. I detta syfte bör Sverige verka för ett internationellt regelverk för cybersäkerhet.

EU har i dag särskilda representanter för en rad länder och områden. Stödet från Ukraina behöver vara omfattande och långsiktigt. Som en del i detta bör EU utse en särskild representant även för Ukraina. Sverige bör arbeta för att EU utser en särskild representant för Ukraina som ska spela en aktiv roll för att konsolidera insatser för eldupphör, varaktig fred, stabilitet, demokrati och rättsstatens principer. Sverige måste med hänsyn till alla andra konflikter som pågår i världen hitta en långsiktig plan för stöd till Ukrainas återuppbyggnad som inte belastar vare sig den svenska biståndsbudgeten eller EU:s nuvarande gemensamma bistånd. Återuppbyggnaden av Ukraina bör ske utifrån Agenda 2030 och på socialt och ekonomiskt hållbara villkor. Den behövliga korruptionsbekämpningen ska gå hand i hand med reformer för ökad demokrati. Stödet måste utgå från den ukrainska befolkningens behov, inte från företags vinstintressen. Det är också viktigt att FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet är vägledande.

5. Utrikes- och säkerhetspolitik, punkt 2 (C)

av Kerstin Lundgren (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkandena 4 och 7 samt

avslår motionerna

2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 2, 3 och 6 samt

2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

I strategin anges Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik som det första instrumentet för att skydda Sverige. Jag delar denna syn, men anser att svensk utrikespolitik bör sträcka sig längre än vårt närområde och våra allierade så att den kan bidra till att stärka demokratiska krafter och ge hopp till fler länder om att frihet från förtryck kan uppnås. Sveriges röst för global hållbar utveckling och internationell rätt får inte tystna.

6. Autonoma vapensystem, punkt 3 (V, MP)

av Jacob Risberg (MP) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

De senaste tio åren har antalet länder och företag som arbetar med autonoma vapensystem ökat kraftigt. Utvecklingen mot mindre och billigare system och alltmer avancerad artificiell intelligens gör det möjligt för allt fler länder och icke-statliga aktörer att skaffa autonoma vapensystem.

Det finns områden där artificiell intelligens kan användas för goda ändamål, t.ex. minröjning eller cybersäkerhet. Men att överlåta etiska avgöranden till algoritmer kan aldrig vara acceptabelt i en fri, demokratisk och rättssäker

värld. I dag saknas ett tydligt regelverk för autonoma vapensystem. Vi menar att helautonoma vapensystem bör förbjudas enligt internationell lag och att Sverige ska arbeta för en bindande internationell konvention mot helt autonoma vapensystem. Vidare anser vi att Sverige aldrig ska vara med och främja utvecklingen av eller delta i annan verksamhet som rör helt autonoma vapensystem.

7. Ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige, punkt 4 (S)

av Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S) och Johan Büser (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 3.

Ställningstagande

En stark samhällelig sammanhållning är en annan viktig förutsättning för totalförsvaret. Ett starkt civilsamhälle är en viktig faktor i detta sammanhang. I regeringens strategi anges att ”civilsamhället fyller en viktig roll i Sveriges samlade totalförsvarsförmåga och bidrar till att bygga den samhällsgemenskap och tillit som är grunden för försvarsviljan”. Det är korrekt, men formuleringen skaver när regeringen kraftigt har skurit ned på stödet till civilsamhället. Regeringen har därmed kringskurit dessa organisationers möjligheter att verka och vara en viktig del av det civila försvaret.

8. Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige, punkt 5 (S)

av Morgan Johansson (S), Alexandra Völker (S), Olle Thorell (S), Linnéa Wickman (S) och Johan Büser (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 2 och
avslår motionerna

2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkandena 5 och 6 samt

2024/25:626 av Jacob Risberg m.fl. (MP) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Försvaret av vårt land förutsätter att det finns ett utbrett förtroende för samhällsviktiga funktioner. Vi måste ha en stark sjukvård, pålitliga vägar och järnvägar och ett robust elsystem. Strategin tar inget helhetsgrepp om denna fråga utan påpekar bara att infrastruktur riskerar att utsättas för destabiliserande angrepp.

En fungerande sjukvård är en förutsättning för en fungerande sjukvård i krig. För att det ska vara möjligt att ställa om verksamheten till krigsförhållanden och ta hand om ett stort antal skadade behöver kapaciteten i den svenska sjukvården förstärkas avsevärt. En trovärdig strategi kräver en bättre fungerande offentlig sektor.

Vi vill tillägga att regeringen måste säkerställa att klimatåtgärder såsom t.ex. havsbaserad vindkraft kan vidtas utan att det skapas en konflikt med försvars- och säkerhetspolitiska intressen. Detta kan ske genom kravställande på utförandet såsom sker i andra länder.

9. Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige, punkt 5 (V, MP)

av Jacob Risberg (MP) och Lotta Johnsson Fornarve (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:626 av Jacob Risberg m.fl. (MP) yrkandena 1–4 och

avslår motionerna

2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkandena 5 och 6 samt

2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringen visar på medvetenhet om klimatförändringarnas säkerhetspolitiska vikt i skrivelsen där de bl.a. nämner att samhället i dag inte är anpassat till högre temperaturer och att klimatförändringar medför en ökad risk för migrantströmmar. Att regeringen erkänner klimatförändringar som ”ett existentiellt hot mot mänskligheten” skapar förväntningar på att klimatfrågorna ska få en genomgripande roll i strategin. Men tyvärr nöjer sig

regeringen med att framför allt bekräfta klimatförändringarnas säkerhetspolitiska vikt utan att vidare utveckla hur detta säkerhetshot kan avvärjas eller mildras.

Särskilda klimatpolitiska åtgärder förekommer endast inom fokusområde 3, Ett motståndskraftigt Sverige, där regeringen anger att den avser att anlägga ett klimatanpassningsperspektiv i sitt arbete med krisberedskap. Vi anser att regeringen förminskar den säkerhetspolitiska klimatpolitiken till att endast omfatta begränsade klimatanpassningsåtgärder i Sverige. Regeringen nämner EU, FN och svenskt bistånd som viktiga samarbeten där klimatfrågan kan hanteras, men föreslår därutöver inget särskilt för svensk utrikespolitik inom klimatområdet.

Utöver klimatanpassning vill regeringen motverka klimatförändringar, men det saknas politiska förslag på åtgärder i strategin. Även när det gäller regeringens ambition i strategin att utveckla svensk internationell klimatpolitik saknas förslag på åtgärder.

I strategin anges att det ligger i Sveriges intresse att det sker en omställning till fossilfrihet i Sverige och globalt, inklusive att minska beroendet av exportörer av fossila bränslen. Vi anser att det behövs förslag på åtgärder för att driva en omställning till fossilfrihet i Sverige och globalt. Skrivningarna om klimatet i strategin måste också ses i ljuset av regeringens nuvarande politik. Regeringen vill ge sken av att satsa på klimat- och miljöpolitik, men i praktiken utför regeringen bokföringsmanövrar snarare än konkreta åtgärder för att minska utsläpp.

Sverige ser ut att missa minst tre av fyra klimatmål till 2030. Det finns ingen plan för en rättvis omställning med lösningar inför den existentiella kris som hotar och som säkerhetsstrategin så korrekt påtalar. I stället sänker regeringen skatter på bensin och diesel, avskaffar flygskatt, låter järnvägen förfalla och minskar stöd till klimatklivet med 1,5 miljoner kronor för 2025 jämfört med i år.

Vi anser att motverkandet av den globala uppvärmningen och vidtagandet av nödvändiga åtgärder för klimatanpassning i Sverige och världen borde ha en genomgripande plats i regeringens säkerhetsstrategi. En strategi som slår fast att klimatförändringar är ett existentiellt hot mot mänskligheten bör rimligen innehålla en tydlig målbild och följas upp med konkreta åtgärder som bidrar till att minska utsläpp och till klimatanpassning av det svenska samhället så att klimathotet kan avvärjas och mildras.

Vi vill tillägga att regeringen måste säkerställa att klimatåtgärder såsom t.ex. havsbaserad vindkraft kan vidtas utan att det skapas en konflikt med försvars- och säkerhetspolitiska intressen. Detta kan ske genom kravställande på utförandet såsom sker i andra länder.

10. Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige, punkt 5 (C)

av Kerstin Lundgren (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkandena 5 och 6 samt

avslår motionerna

2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 2 och

2024/25:626 av Jacob Risberg m.fl. (MP) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Ett säkert Sverige kommer inte att kunna uppnås om klimathotet – ett existentiellt hot – inte tas om hand globalt. EU och Sverige spelar här en oerhört viktig roll. Effekterna av klimatförändringen kommer att påverka tilltron till det multilaterala systemet, till mänskliga rättigheter utan hierarkier. Effekterna kommer att påverka och driva fram krig och konflikter, driva fram stora flyktingrörelser, påverka försörjningen av livsmedel och dricksvatten m.m. Här finns en tydlig målbild för 2030 – det är regeringen anger för sin strategi. De åtgärder som anges i skrivelsen handlar inte om att motverka klimatförändringar utan mer om att inom krisberedskapsplaneringen vidta åtgärder för klimatanpassning i Sverige. Jag anser att det krävs ett mycket tydligare fokus på åtgärder som syftar till att uppnå klimatmålen till 2030. Säkerhetsstrategin behöver även sätta ambitioner för klimatanpassning och konkretisera vilka åtgärder som ska vidtas. Jag anser att strategin tydligare behöver ange åtgärder för att minska utsläppen i Sverige och de klimatanpassningsåtgärder som kommer att behövas om den globala uppvärmningen överskrider 1,5 grader.

Jag vill tillägga att regeringen måste säkerställa att klimatåtgärder såsom t.ex. havsbaserad vindkraft kan vidtas utan att det skapas en konflikt med försvars- och säkerhetspolitiska intressen. Detta kan ske genom kravställande på utförandet såsom sker i andra länder.

För ett motståndskraftigt och konkurrenskraftigt Sverige är det viktigt att försörjningsberedskap inte bara rör metaller, kritiska råvaror och insatsvaror utan faktiskt säkrar medborgarnas försörjning av dricksvatten och livsmedel. Vid ett försämrat säkerhetsläge, beroende på klimatförändringar eller krig, är det avgörande att den svenska självförsörjningsgraden täcker våra grundläggande behov. Jag anser att en ökad självförsörjning måste ingå som en vital del i en nationell strategi, och att det måste finnas en tydlig målbild

för att stärka Sveriges livsmedelsförsörjning och en ökad självförsörjningsgrad.

11. Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige, punkt 5 – motiveringen (SD)

av Aron Emilsson (SD) och Yasmine Eriksson (SD).

Ställningstagande

Vi står bakom utskottets ställningstagande i detta avsnitt med undantag för vad som sägs om klimatförändringar som ett existentiellt hot mot mänskligheten. Regeringen benämner i den nationella säkerhetsstrategin klimatförändringarna som ”ett existentiellt hot mot mänskligheten” och utskottet instämmer i denna bedömning. Vi vill med anledning av detta anföra följande.

Vi anser inte att det finns grund för en sådan långtgående beskrivning. En sådan karakterisering skiljer sig från hur Försvarsberedningen skriver om klimat i rapporten Kraftsamling – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret (Ds 2023:34) där Försvarsberedningen tar upp t.ex. anpassningsåtgärder som Sverige kan behöva göra med anledning av klimatförändringar och även från Försvarsberedningens säkerhetspolitiska rapport Allvarstid (Ds 2023:19) där det anges att klimatförändringar utgör ett hot i sig och att de ökar internationella spänningar och instabilitet samt fördjupar existerande konflikter.

Liksom utskottet och regeringen anser vi att klimatförändringarna redan i dag medför konsekvenser för den nationella säkerheten och vi vill i likhet med utskottet framhålla de nationella och internationella åtgärder som handlar om att motverka klimatförändringar, begränsa och minska utsläpp samt klimatanpassning i enlighet med regeringens klimathandlingsplan, den nationella klimatanpassningsstrategin och handlingsplanen för klimatanpassning.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2023/24:163 Nationell säkerhetsstrategi.

Följdmotionerna

2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att riksdagen ska slå fast Sveriges nationella säkerhetsintressen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aktivt ska arbeta för fred och nedrustning i världen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för ett internationellt regelverk om cybersäkerhet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för en bindande internationell konvention mot helt autonoma vapensystem och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige aldrig ska vara med och främja utvecklingen av eller delta i annan verksamhet som rör helt autonoma vapensystem och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för att EU utser en särskild representant för Ukraina som ska spela en aktiv roll för att konsolidera insatser för fred, stabilitet och rättsstatlighet och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra till regeringen att årligen återkomma med en tydlig separat redogörelse för resultatuppföljning av regeringens säkerhetsstrategi och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förankringen av regeringens säkerhetsstrategi måste fördjupas för att bli en verklig nationell säkerhetsstrategi för kommande år och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra till regeringen att verka för att söka en gemensam nordisk säkerhetsstrategi och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av förtydliganden kring behovet av värdebaserad realism för att stärka demokratiska krafter globalt och möta hot från auktoritära stater, från Ryssland, Kina, Iran m.fl. och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att tydligare adressera klimathot som följer om den globala uppvärmningen överskrider 1,5 grader med åtgärder inte bara för anpassning utan även för att minska utsläppen i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kräva en tydligare målbild för att stärka Sveriges livsmedelsförsörjning och höjd självförsörjningsgrad och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att stärka Sveriges internationella röst för internationell rätt och det multilaterala systemets reformering för att hävda mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av ett starkt militärt och civilt försvar och en stark svensk försvarsindustri och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatta nödvändiga satsningar på sjukvård, infrastruktur och elproduktion och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att stärka civilsamhället och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att bekämpa desinformation, trollfabriker och andra hybridhot och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:626 av Jacob Risberg m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den nationella säkerhetsstrategin bör innehålla en tydligare målbild för att bidra till minskade utsläpp i Sverige och i världen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver följa upp strategin med konkreta åtgärder för att minska utsläppen som motsvarar hotets allvarlighetsgrad och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den nationella säkerhetsstrategin bör innehålla en tydligare målbild för klimatanpassning även internationellt och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen behöver följa upp strategin med konkreta åtgärder för ökad klimatanpassning nationellt och internationellt som motsvarar hotets allvarlighetsgrad och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Försvarsutskottets yttrande 2024/25:FöU1y

Nationell säkerhetsstrategi

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 26 september 2024 att ge försvarsutskottet och andra utskott tillfälle att yttra sig över skrivelse 2023/24:163 Nationell säkerhetsstrategi och de följdmotioner som väckts med anledning av skrivelsen.

Försvarsutskottet begränsar sitt yttrande till de delar av skrivelsen som rör utskottets beredningsområde samt motionerna 2024/25:586 (S) yrkandena 1–4, 2024/25:192 (V) yrkande 3 och 2024/25:576 (C) yrkande 6.

Utskottet föreslår att utrikesutskottet lägger skrivelsen till handlingarna och avstyrker motionsyrkandena.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (S, V och C).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen definierar regeringen Sveriges vitala nationella säkerhetsintressen. Dessa vägleder arbetet med nationell säkerhet inom tre fokusområden:

1. Ett säkert Sverige
2. Ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige
3. Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige.

I skrivelsen redogör regeringen för förutsättningar och prioriteringar som ligger till grund för det fortsatta arbetet med Sveriges nationella säkerhet. För de tre fokusområdena presenterar regeringen även målbilder för år 2030.

Frågor inom försvarskommitténs beredningsområde berörs framför allt inom ramen för fokusområde ett respektive tre.

Motionerna

Motioner med anledning av skrivelsen har väckts av Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet. Sex yrkanden bedöms inrymmas i försvarskommitténs beredningsområde.

I kommittémotion 2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) framhålls betydelsen av ett starkt folkförsvar. Motionärerna anför att den nationella säkerhetsstrategin bör belysa vikten av ett starkt militärt och civilt försvar och en stark svensk försvarsindustri (yrkande 1). Vidare anför att försvaret av vårt land förutsätter att man kan lita på samhällsviktiga funktioner och motionärerna lyfter behovet av fortsatta nödvändiga satsningar på sjukvård, infrastruktur och elproduktion (yrkande 2). Motionärerna pekar även på samhällets sammanhållning som en viktig förutsättning för dess motståndskraft, och betonar vikten av att stärka civilsamhället (yrkande 3). Därutöver lyfts behovet av ett stärkt försvar mot hybridhot. Motionärerna anför att vi behöver vara proaktiva med att förebygga, identifiera och motarbeta desinformation och andra hybridhot (yrkande 4).

I kommittémotion 2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) anför att internationellt samarbete är nödvändigt för en fungerande cybersäkerhet. Motionärerna föreslår att Sverige ska verka för ett internationellt regelverk om cybersäkerhet (yrkande 3).

I kommittémotion 2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) lyfts behovet av en tydligare målbild för att stärka Sveriges livsmedelsförsörjning och för höjd självförsörjningsgrad. Motionärerna anför att en ökad självförsörjning måste ingå som en vital del i en nationell strategi (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

Sedan försvarsbeslutet 2021–2025 trädde i kraft har det säkerhets- och försvarspolitiska omvärldsläget försämrats avsevärt. Utskottet understryker vikten av en höjd ambitionsnivå i utvecklingen mot ett stärkt totalförsvaret och ett robustare samhälle i syfte att möta nya hot och utmaningar som det förändrade läget medför. Utskottet välkomnar den nationella säkerhetsstrategin som en viktig utgångspunkt för regeringens fortsatta arbete i linje med denna målsättning. Vidare instämmer utskottet i regeringens beskrivning av Sveriges nationella säkerhetsintressen och förutsätter att regering kontinuerligt vidtar nödvändiga åtgärder för att skydda och stärka dessa i enlighet med de beslut som riksdagen fattar, särskilt vad gäller förstärkningen av totalförsvaret och utvecklingen av den svenska försvarsindustrin.

Utskottet anser att ett motståndskraftigt samhälle, med robusta samhällsfunktioner som befolkningen kan lita på, är en grundförutsättning för att Sverige ska kunna hantera såväl militära som icke-militära hot. I sammanhanget vill utskottet betona att försvarspolitiska beslut utgör grunden för samhällets förmåga att hantera flera av de påfrestningar som beskrivs i den nationella säkerhetsstrategin. Satsningar på det militära och det civila försvaret skapar nödvändiga förutsättningar för att klara vad regeringen i skrivelsen anger som statens viktigaste uppgift – att värna Sveriges frihet, fred och säkerhet.

Försvarsutskottet har vid flera tillfällen framhållit vikten av att Sverige kan säkerställa försörjningen av viktiga varor och tjänster, inklusive sjukvård, infrastruktur, elproduktion, livsmedel och dricksvatten, i händelse av krig eller kris (se bl.a. bet. 2023/24:FöU6 och bet. 2023/24/FöU7). I samband med totalförsvaret för 2021–2025 tillstyrkte utskottet regeringens förslag om att ett mål för det civila försvaret ska vara att värna civilbefolkningen genom att det civila försvaret bereder skydd, räddar nödlidande och ombesörjer vård. Därutöver ska samhällsfunktionerna upprätthållas och nödvändig försörjning säkras. Även försvarsviljan hos befolkningen ska stärkas och motståndskraften mot externa påtryckningar som hotar Sveriges handlingsfrihet och rätt till självbestämmande ska upprätthållas. Utskottet delade regeringens konstaterande att detta bl.a. uppnås genom ett starkt psykologiskt försvar (bet. 2020/21:FöU4). Utskottet vidhåller dessa slutsatser och noterar att regeringen i den nationella säkerhetsstrategin lyfter fram både centrala samhällsfunktioner och civilsamhällets roll i arbetet med att stärka totalförsvaret. Utskottet välkomnar detta och understryker vikten av att konkreta åtgärder vidtas för att uppnå dessa mål.

I sin rapport Kraftsamling (Ds 2023:34) presenterar Försvarsberedningen sina förslag om mål för det svenska totalförsvaret 2025–2030. Försvarsberedningen slår fast att det civila försvaret ska verka för samhällets samlade mobilisering i händelse av krig. De mest kritiska samhällsfunktionerna, såsom besluts- och ledningsförmåga, sjukvård, transporter, ordning och säkerhet, det finansiella systemets funktionalitet och elektroniska kommunikationer, ska

säkerställas. Nödvändig försörjning, exempelvis i fråga om läkemedel, livsmedel, dricksvatten och energi, ska tryggas. Vidare framhåller rapporten att tillgång till grunddata, ekonomisk säkerhet och handel är viktiga faktorer för att upprätthålla de viktigaste samhällsfunktionerna.

Utskottet konstaterar att Försvarsberedningen utvecklar sin syn på livsmedelsförsörjning och självförsörjning inom ramen för totalförsvaret. Beredningen anser att en välfungerande och robust livsmedelsförsörjning är avgörande för samhällets motståndskraft vid långvariga kriser och att ökad försörjningssäkerhet för livsmedelsproduktionen är en viktig faktor för Sveriges beredskap. Försvarsberedningen lyfter även fram behovet av inhemsk produktion eller lagring av insatsvaror som t.ex. mineralgödsel, utsäde och drivmedel i syfte att minska sårbarheten inom svensk livsmedelsproduktion.

Utskottet noterar att regeringen i sin budgetproposition för 2025 framhåller behovet av att stärka samhällets försörjningsförmåga avseende livsmedel och dricksvatten. Regeringen föreslår att medel tillförs ett investeringsprogram som bl.a. omfattar satsningar på åtgärder för att stärka beredskapen inom primärproduktion av livsmedel, samt för att skapa mer robusta livsmedelsbutiker och förbättra uthålligheten inom dricksvattenförsörjningen (prop. 2024/25:1 utg.omr. 23). Inom utgiftsområde 6 föreslås en ökning av anslaget 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut med 4 miljoner kronor fr.o.m. 2025 för återuppbyggnaden av en livsmedelsberedskap i syfte att stärka totalförsvaret.

Utskottet konstaterar dessutom att regeringen under våren 2024 remitterat förslag från utredningen Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8), där en utvecklad inriktning för livsmedelsberedskapen föreslås, inklusive styrmedel för näringslivets medverkan. Frågan om livsmedelsberedskap är högt prioriterad och utskottet avser att följa regeringens fortsatta arbete och vidare hantering av Försvarsberedningens och utredningens förslag.

När det gäller cybersäkerhet behandlade utskottet hösten 2023 Riksrevisionens rapport om regeringens styrning av samhällets informations- och cybersäkerhet. I sitt betänkande 2023/24:FöU2 avstyrkte utskottet ett motionsyrkande om att Sverige ska verka för ett internationellt regelverk kring cybersäkerhet, bl.a. med hänvisning till det pågående internationella samarbetet på området och arbetet med att integrera nya EU-förordningar och initiativ i svensk lagstiftning. Utskottet noterar att en del av detta integreringsarbete redovisas i Nya regler om cybersäkerhet (SOU 2024:18) och Motståndskraft i samhällsviktiga tjänster – Slutbetänkande av Utredningen om genomförande av NIS2- och CER-direktiven (SOU 2024:64). Direktiven rör åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen samt s.k. kritiska entiteters motståndskraft.

Utskottet tar därutöver fasta på att regeringen i budgetpropositionen för 2025 anför att man genomför ett brett omtag på cybersäkerhetsområdet, med målsättningen att göra Sverige mer motståndskraftigt genom att prioritera stärkt cybersäkerhet och skydd av samhällsviktig verksamhet. Regeringen

redogör vidare för arbetet med att stärka förmågan att hantera hybridhot, och konstaterar att försvarsmyndigheterna under 2023 har förbättrat sin förmåga att identifiera och möta hybridhot genom ökad rapportering och samverkan. Regeringen framhåller att Sveriges samlade förmåga att identifiera, förvarna om, motstå och bemöta hybridhot i olika former behöver fortsätta att utvecklas (prop. 2024/25:1 utg.omr. 6). Utskottet delar regeringens bedömning av detta behov och förutsätter att regeringen bedriver utvecklingsarbetet i linje med de beslut som EU och riksdagen fattar inom området, inte minst i samband med totalförsvarsbeslutet för perioden 2025–2030.

Den 15 oktober 2024 överlämnade regeringen propositionen Totalförsvaret 2025–2030 till riksdagen. I propositionen redogör regeringen för sina förslag avseende den långsiktiga försvarspolitiska inriktningen och dess mål. Inför propositionen har den parlamentariskt sammansatta Försvarsberedningen överlämnat rapporter till regeringen, i vilka de presenterat sina rekommendationer för totalförsvaret under perioden 2025–2030. Utskottet noterar att totalförsvarspropositionen innehåller skrivelser om frågor som berörs av de aktuella yrkandena i följdmotioner till skrivelsen Nationell säkerhetsstrategi. Utskottet ser inga skäl att föregripa beredningen av totalförsvarsbeslutet eller andra pågående arbeten som redogjorts för ovan.

Med hänvisning till det redovisade anser försvarsutskottet att utrikesutskottet bör lägga skrivelsen till handlingarna och avstyrka motionerna 2024/25:586 (S) yrkandena 1–4, 2024/25:192 (V) yrkande 3 och 2024/25:576 (C) yrkande 6.

Stockholm den 24 oktober 2024

På försvarsutskottets vägnar

Peter Hultqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Hultqvist (S), Lars Wistedt (SD), Jörgen Berglund (M), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Helena Bouveng (M), Anna Starbrink (L), Alexandra Anstrell (M), Mikael Oscarsson (KD), Mikael Larsson (C), Lars Püss (M), Emma Berginger (MP), Sara-Lena Bjälkö (SD), Markus Selin (S), Lena Johansson (S), Håkan Svenneling (V) och Carl Nordblom (M).

Avvikande meningar

1. Nationell säkerhetsstrategi (S)

Peter Hultqvist (S), Helén Pettersson (S), Johan Andersson (S), Markus Selin (S) och Lena Johansson (S) anför:

Vi anser att den nationella säkerhetsstrategin inte är till fyllest. Regeringen hade kunnat anta en mer ambitiös ansats och varit mer konkret vad gäller strategins genomförande. För att garantera Sveriges säkerhet måste vi göra mer, särskilt i fråga om militär förmåga. Vi behöver ett Sverige som fungerar, ett Sverige som håller ihop och ett robust försvar mot desinformation och andra hybridhot. Med denna utgångspunkt vill vi särskilt lyfta fram behovet av ett starkt folkförsvar. Strategin bör också belysa vikten av en stark svensk försvarsindustri, för Sveriges skull men också för att säkra ett robust och långsiktigt stöd till Ukraina. Industrin behöver veta att det finns ett långsiktigt perspektiv och ett brett politiskt stöd för de investeringar den nu behöver göra.

Försvaret av vårt land förutsätter vidare att det finns ett utbrett förtroende för samhällsviktiga funktioner. Vi måste ha en stark sjukvård, pålitliga vägar och järnvägar och ett robust elsystem. Strategin tar inget helhetsgrepp om denna fråga utan påpekar bara att infrastruktur riskerar att utsättas för destabiliserande angrepp.

En stark samhällelig sammanhållning är en annan viktig förutsättning för totalförsvaret. Ett starkt civilsamhälle är en central faktor i detta sammanhang. I regeringens strategi anges att ”civilsamhället fyller en viktig roll i Sveriges samlade totalförsvarsförmåga och bidrar till att bygga den samhällsgemenskap och tillit som är grunden för försvarsviljan”. Det är korrekt, men formuleringen skaver när regeringen kraftigt har skurit ned på stödet till civilsamhället i de budgetar som hittills har presenterats och på så sätt kringskurit civilsamhällesorganisationers möjligheter att verka.

Vi lever i en tid då proryska aktörer, högerextrema och religiösa extremister arbetar aktivt för att underminera Sveriges och Europas sammanhållning. Ett robust försvar mot desinformation och andra hybridhot är av yttersta vikt. Vi behöver vara proaktiva med att förebygga, identifiera och motarbeta desinformation och andra hybridhot.

Utrikesutskottet bör ställa sig bakom det som anføres i den avvikande meningen och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Yrkandena 1–4 i motion 2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) bör därmed tillstyrkas.

2. Nationell säkerhetsstrategi (V)

Håkan Svenneling (V) anför:

Ett framgångsrikt totalförsvaret kräver att samhället är robust och upprätthåller en hög nivå av säkerhet inom de samhällsviktiga strukturerna. Informations- och cybersäkerheten är ett särskilt viktigt område i detta sammanhang. Rätt använd kan digitaliseringen göra våra liv bättre och vårt samhälle mer effektivt, men den ökade digitaliseringen innebär även ökade digitala risker. Idag bygger en stor del av den svenska krisberedskapen på att vi har fungerande it-system för t.ex. logistik och försörjning av el och vatten och även för information till medborgarna. Vid ett haveri riskerar viktiga samhällsfunktioner att drabbas hårt eller rent av slås ut. Enligt Försvarmakten kan en cyberattack få lika stora konsekvenser för samhällsviktiga funktioner som ett konventionellt väpnat angrepp. Arbete med att stärka cybersäkerheten i Sverige och internationellt pågår. Det är positivt, men i och med cyberdomänens gränsöverskridande karaktär behöver det internationella samarbetet inom området intensifieras. I detta syfte bör Sverige verka för ett internationellt regelverk för cybersäkerhet.

Utrikesutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande meningen om att Sverige ska verka för ett internationellt regelverk om cybersäkerhet och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) yrkande 3 bör därmed tillstyrkas.

3. Nationell säkerhetsstrategi (C)

Mikael Larsson (C) anför:

För ett motståndskraftigt och konkurrenskraftigt Sverige är försörjningsberedskapen central. Det är viktigt att försörjningsberedskap inte bara rör metaller, kritiska råvaror och insatsvaror utan också säkrar medborgarnas dricksvatten och livsmedelsförsörjning. Vid ett försämrat säkerhetsläge beroende på klimat eller krig är det avgörande att den svenska självförsörjningsgraden täcker våra grundläggande behov. Jag anser att en ökad självförsörjning måste ingå som en vital del i en nationell strategi, och att det måste finnas en tydlig målbild för satsningar på livsmedelsförsörjning och höjd självförsörjningsgrad.

Utrikesutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande meningen om att kräva en tydligare målbild för att stärka Sveriges livsmedelsförsörjning och höjd försörjningsgrad. Motion 2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lassus (båda C) yrkande 6 bör därmed tillstyrkas.

BILAGA 3

Socialutskottets yttrande 2024/25:SoU3y

Nationell säkerhetsstrategi

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har beslutat att ge socialutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2023/24:163 Nationell säkerhetsstrategi och de motioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar som berör socialutskottets beredningsområde.

I detta yttrande redovisar socialutskottet sina överväganden om regeringens skrivelse i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottets överväganden

Nationell säkerhetsstrategi

Skrivelsen

Regeringen föreslår en ny nationell säkerhetsstrategi. Strategin är avsedd att ge en långsiktig inriktning för regeringens arbete med nationell säkerhet. Strategin ska samtidigt vara vägledande för arbetet med nationell säkerhet i Sverige lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

I skrivelsen definieras Sveriges vitala nationella säkerhetsintressen samt strategiska nationella säkerhetsintressen som ska vägleda arbetet med nationell säkerhet. I strategin pekas tre fokusområden ut för arbetet:

- ett säkert Sverige
- ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige
- ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige.

I skrivelsen beskrivs Sveriges förutsättningar för arbetet med nationell säkerhet och det aktuella säkerhetsläget. Vidare beskrivs de prioriteringar och vägledande principer som ska ligga till grund för det fortsatta arbetet inom ramen för strategin samt mål och inriktning för arbetet inom de tre fokusområdena fram till 2030.

Enligt regeringen ska strategin omsättas i konkret handling inom ramen för regeringens ordinarie arbete. Den nationella säkerhetsrådgivaren ska ansvara för uppföljning av strategin. Löpande uppföljning ska också göras i det nationella säkerhetsrådet. Genomförandet av strategin ska vidare också redovisas i särskilda rapporter och regelbundet följas upp.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att den nya strategin är avsedd att ge en långsiktig inriktning av regeringens arbete med nationell säkerhet och samtidigt vara vägledande för arbetet med nationell säkerhet i Sverige lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

Utskottet vill i likhet med regeringen framhålla att en fungerande sjukvård är av avgörande betydelse för att värna befolkningens liv och hälsa, att stödja det militära försvarets förmåga att möta ett väpnat angrepp och att upprätthålla försvarsviljan.

En fungerande sjukvård i fred är vidare en förutsättning för en fungerande sjukvård i krig, vilket bl.a. Försvarsberedningen har konstaterat i rapporten Kraftsamling – Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret (Ds 2023:34).

Utskottet vill mot denna bakgrund understryka vikten av att beakta den centrala funktion som hälso- och sjukvården fyller för samhället, både i

fredstid och i händelse av krig, i det framtida arbetet med att omsätta strategin i konkret handling.

Stockholm den 24 oktober 2024

På socialutskottets vägnar

Christian Carlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christian Carlsson (KD), Fredrik Lundh Sammeli (S), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Yasmine Bladelius (S), Carita Boulwén (SD), Mikael Dahlqvist (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Leonid Yurkovskiy (SD), Gustaf Lantz (S), Malin Höglund (M), Karin Rågsjö (V), Christian Lindefjärd (SD), Karin Sundin (S), Thomas Ragnarsson (M), Anders W Jonsson (C) och Märta Stenevi (MP).

BILAGA 4

Kulturutskottets yttrande 2024/25:KrU3y

Nationell säkerhetsstrategi

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har beslutat att ge kulturutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2023/24:163 Nationell säkerhetsstrategi och de följdmotioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar dessa berör kulturutskottets beredningsområde. Kulturutskottet begränsar sitt yttrande till de delar i skrivelsen där regeringen lyfter fram betydelsen av att försvara och stärka civilsamhället och tillgången till oberoende informations- och nyhetsförmedling. Utskottet yttrar sig även över kommittémotion 2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 3 och 4.

Utifrån de utgångspunkter som kulturutskottet har att beakta delar kulturutskottet regeringens bedömningar i skrivelse 2023/24:163 och menar att den nationella säkerhetsstrategin är väl anpassad till det aktuella säkerhetsläget och de prioriteringar som är nödvändiga i det fortsatta arbetet på området.

Kulturutskottet föreslår att utrikesutskottet avstyrker kommittémotion 2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 3 och 4.

I yttrandet finns tre avvikande meningar (S, V, MP).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

Regeringen menar att villkoren i Sveriges omvärld har förändrats på ett avgörande sätt sedan den förra nationella säkerhetsstrategin presenterades 2017. Regeringen lyfter särskilt fram att krig och kriminalitet är två avgörande faktorer för hur strategin för svensk säkerhet och frihet bör utformas. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina medför att Sverige befinner sig i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Vidare konstaterar regeringen att det öppna samhällets institutioner är under tryck från t.ex. våldsbejakande extremism, terrorism och organiserad brottslighet. Ett utbrett utanförskap i delar av samhället förvärrar enligt regeringen problemen.

Regeringen lyfter även fram att klimatförändringarna redan i dag medför konsekvenser för vår nationella säkerhet. Högre temperaturer, havsnivåhöjning och mer frekventa och extrema väderhändelser hotar bebyggelse, infrastruktur, naturmiljö och människors liv och hälsa.

Enligt regeringen måste hotbilden ses som en helhet, bl.a. med anledning av att Sverige är starkt internationaliserat. Fientliga aktörer har blivit allt bättre på att utnyttja det svenska samhällets sårbarhet. Regeringen menar dock att Sverige har goda förutsättningar att värna den nationella säkerheten. Natomedlemskapet, upprustningen av totalförsvaret, förbättrad krishanteringsförmåga och satsningarna på att bekämpa den organiserade brottsligheten stärker Sveriges nationella säkerhet. Vidare har EU-samarbetet fördjupats på ett antal områden som enligt regeringen är av stor betydelse för Sveriges säkerhet.

Enligt regeringen måste Sverige i hög takt stärka sin förmåga att förebygga och möta de olika hot och risker som beskrivs i strategin. Av särskild vikt är uppbyggnaden av totalförsvaret, Sveriges integration i Nato och kampen mot den systemhotande organiserade brottsligheten. Strategin pekar ut följande tre fokusområden för arbetet med nationell säkerhet:

- ett säkert Sverige
- ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige
- ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige.

Motionen

Morgan Johansson m.fl. (S) menar i kommittémotion 2024/25:586 yrkande 3 att försvaret av Sverige förutsätter en stark sammanhållning. Det kräver enligt motionärerna ett starkt civilsamhälle som kan samla samhällets alla goda krafter. Enligt motionärerna verkar emellertid de senaste kraftiga nedskärningarna av stödet till civilsamhället i motsatt riktning och begränsar dessa organisationers möjligheter att verka. Motionärerna framhåller vidare i

yrkande 4 vikten av att bekämpa och förebygga desinformation, trollfabriker och andra hybridhot.

Utskottets ställningstagande

Kulturutskottet vill främst lyfta fram ett antal områden och exempel på aktuella åtgärder som avser att stärka civilsamhället och sammanhållningen i det svenska samhället och tillgången till oberoende informations- och nyhetsförmedling.

Det pågående kriget i Ukraina har visat hur betydelsefullt kulturarvet är för en stark sammanhållning i samhället och, i förlängningen, försvarsviljan. Regeringen föreslår ett förstärkt anslag till Riksantikvarieämbetet för förbättrad beredskapsplanering och skydd av kulturföremål. Riksantikvarieämbetet har även på regeringens uppdrag inrättat Rådet för skydd av kulturarv. Rådet utgörs av ledningarna för Riksantikvarieämbetet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Riksarkivet, Kungliga biblioteket och Statens fastighetsverk samt representanter för länsstyrelserna, centralmuseerna, läns museerna och Svenska kyrkan. Rådet ska enligt uppdraget bidra till en effektiv beredskapsplanering för skydd av samlingar av kulturarv samt kulturhistoriskt värdefulla fastigheter och miljöer i Sverige. De centrala myndighetsmuseerna och stiftelsemuseerna har dessutom fått ökade anslag 2024–2026 som ska gå till åtgärder för att säkra kulturarvet genom digitalisering av arkiv- och föremålssamlingar. Regeringen föreslår även en höjning av den kyrkoantikvariska ersättningen fr.o.m. 2025 för att förbättra möjligheterna att bevara det kyrkliga kulturarvet.

Den 1 januari 2025 införs vidare ett demokrativillkor för stöd ur Allmänna arvsfonden och även för statsbidrag till trossamfund (prop. 2023/24:119). Det pågår även ett arbete med att införa likalydande demokrativillkor för övrig statlig bidragsgivning som riktar sig till civilsamhället i de förordningar som reglerar bidragsgivningen, t.ex. förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Centrum mot våldsbejakande extremism (CVE) har också fått i uppdrag att vidta åtgärder för att införliva den nya strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism i verksamheten (Ju2024/00024). CVE ska även inrätta en stödfunktion vars syfte är att förhindra att offentliga medel fördelas till verksamheter med kopplingar till våldsbejakande extremism eller andra antidemokratiska miljöer (Ju2024/00674).

Utskottet vill även lyfta fram regeringens initiativ till insatser för att utveckla idrotts- och fritidsverksamhet för barn och unga. Förberedelser pågår för att införa ett fritidskort till barn och unga i åldern 8–16 år som ska kunna användas för betalning av fritidsaktiviteter. Det kan gälla t.ex. kommunal kulturskoleverksamhet, lokala idrottsföreningar eller vissa barn- och ungdomsorganisationer. Riksidrottsförbundet får även sedan 2023 ett särskilt bidrag på 100 miljoner kronor för att göra insatser i områden där kriminella har en inverkan på lokalsamhället eller i direkt angränsande områden med socioekonomiska utmaningar.

Vidare vill utskottet understryka behovet av att public service-företagen arbetar med att motverka desinformation och informationspåverkan samt vikten av att UR:s utbildningsuppdrag kan upprätthållas vid höjd beredskap. Public service-utredningen lyfte bl.a. fram att public service-företagen i Sverige redan i dag arbetar med att motverka desinformation och informationspåverkan och att behovet av sådana insatser förväntas öka framöver. Utskottet vill betona att det i tider av säkerhetspolitisk oro är än viktigare att oberoende medier finns i hela Sverige, såväl i storstäderna som på landsbygden, för att bevaka, granska, upplysa och folkbilda. Få länder kan visa upp en sådan mångfald av medier som Sverige, där kommersiella aktörer och statligt finansierade verksamheter ger varandra draghjälp.

Sammantaget menar utskottet att regeringen bedriver ett målinriktat arbete för att stärka civilsamhället, sammanhållningen i det svenska samhället och tillgången till oberoende nyhetsförmedling och information. Med hänvisning till pågående arbete anser utskottet att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2024/25:586 (S) yrkande 3 och 4.

Stockholm den 5 november 2024

På kulturutskottets vägnar

Mats Berglund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Mats Berglund (MP), Robert Hannah (L), Alexander Christiansson (SD), Lawen Redar (S), Kristina Axén Olin (M), Lars Mejern Larsson (S), Jonas Andersson (SD), Azadeh Rojhan (S), Emma Ahlström Köster (M), Runar Filper (SD), Ewa Pihl Krabbe (S), Peter Ollén (M), Vasiliki Tsouplaki (V), Roland Utbult (KD), Catarina Deremar (C), Kristoffer Lindberg (S) och Michael Rubbestad (SD).

Avvikande meningar

1. Nationell säkerhetsstrategi (S)

Lawen Redar (S), Lars Mejern Larsson (S), Azadeh Rojhan (S), Ewa Pihl Krabbe (S) och Kristoffer Lindberg (S) anför:

Regeringens skrivelse med en uppdaterad svensk nationell säkerhetsstrategi överlämnades till riksdagen den 4 juli 2024. Vi delar uppfattningen att uppdateringen är angelägen med tanke på det kraftigt försämrade säkerhetsläget och att mycket har förändrats sedan 2017 när den socialdemokratiskt ledda regeringen presenterade den senaste säkerhetsstrategin. Strategin från 2017 hanterade säkerhetsfrågorna med ett brett perspektiv, och vi står fast vid uppfattningen att det är en förutsättning för ett effektivt säkerhetsarbete. Målsättningen bör också vara att åstadkomma en bred politisk förankring och samverkan mellan olika organisationer och företrädare för civilsamhället. Vi har tidigare lyft fram fyra områden som särskilt angelägna att behandla i den uppdaterade säkerhetsstrategin. Det har handlat om en stark militär förmåga, ett Sverige som fungerar, ett Sverige som håller ihop och ett robust försvar mot desinformation och andra hybridhot. Vi menar att flera delar saknas eller är ofullständiga i den uppdaterade strategin och att regeringen borde ha antagit en mer ambitiös ansats. Vi hade också önskat en tydligare beskrivning av hur strategin konkret ska genomföras.

När det gäller frågan om civilsamhällets roll för försvaret av vårt land menar vi att ett starkt civilsamhälle kan samla samhällets alla goda krafter och skapa en stark sammanhållning. Regeringens uppdaterade strategi nämner mycket riktigt att civilsamhället spelar en viktig roll i Sveriges samlade totalförsvarsförmåga och bidrar till att bygga den samhällsgemenskap och tillit som är grunden för försvarsviljan. Beskrivningen av civilsamhällets viktiga roll är emellertid svår att förena med regeringens kraftiga nedskärning av stödet till civilsamhället i de budgetar som hittills har presenterats. Regeringen har kringkurit dessa organisationers möjligheter att verka och därmed vara en viktig del av det civila försvaret.

Vi efterlyser även ett robust försvar mot desinformation och saknar en starkare betoning i strategin av den viktiga roll som public service har för att motverka desinformation och bevara allmänhetens förtroende för viktiga samhällsfunktioner. Sverige behöver ett starkt och oberoende public service med ett brett samhällsuppdrag att förmedla nyheter, samhällsgranskning, folkbildning och kultur till hela den svenska befolkningen.

Sammanfattningsvis bör utrikesutskottet tillstyrka kommittémotion 2024/25:586 (S) yrkande 3 och 4.

2. Nationell säkerhetsstrategi (V)

Vasiliki Tsouplaki (V) anför:

I tider av kris är det särskilt viktigt att hålla fast vid grundläggande värden i samhället. I regeringens nationella säkerhetsstrategi finns flera bra stycken om hur viktigt det är med civilsamhälle, folkbildning och en stark och levande demokrati. Strategin slår t.ex. fast att regeringen ska ta ytterligare initiativ för att stärka civilsamhällets demokratifrämjande roll, men jag menar att detta inte har präglat regeringens första två år vid makten. Regeringen har i stället gått till angrepp mot en rad organisationer och institutioner som alla värnar demokratin. Attacken mot den svenska folkbildningsmodellen där studieförbunden spelar en avgörande roll är ett ideologiskt motiverat angrepp mot just det som gör en demokrati livaktig. Det går snabbt att riva ner de folkrörelser som byggts upp under generationer. På samma sätt drar man undan mattan för andra organisationer, t.ex. genom slopandet av informationsstöd för svenska biståndsorganisationer, indraget stöd till konsumentrörelsen, diasporagrupper, miljöorganisationer och fredsrörelsen.

Regeringen genomdriver till och med generella besparingar inom statsförvaltningen, utöver den årliga besparing som redan finns, helt utan att se till enskilda myndigheters behov och förutsättningar. Det riskerar att undergräva förtroendet för de offentliga institutionerna, i rak motsats till vad den nationella säkerhetsstrategin menar är viktigt. Allt detta gör man utan transparens, debatt eller förankring. Tvärtom försöker regeringen att få nedskärningarna att se ut som satsningar, och indragna stöd beskrivs som effektiviseringar. Jag menar att det inte är så man bygger ett demokratiskt och sammanhållet Sverige.

Till detta ska läggas kulturlivets viktiga roll, vilket Försvarsberedningen diskuterade i sin rapport Kraftsamling (Ds 2023:34). Försvarsberedningen skriver att ett livaktigt och fritt kulturliv är en kraft för sammanhållning och motståndskraft samt att kultur är ett välkommet avbrott som ger förströelse i svåra tider. Men i dag får många kulturutövare, både professionella och de som verkar i det breda kulturlivets ideella föreningar, allt svårare att verka. De satsningar på kulturarvet som utskottsmajoriteten lyfter fram i sitt yttrande är för små i förhållande till de behov som finns idag och kan t.ex. inte trygga digitaliseringen av museernas samlingar, våra kollektiva minnesbanker i arkiven eller de fysiska byggnaderna runt om i vårt land. Den otillräckliga uppräkningsen av den kyrkoantikvariska ersättningen är ett exempel på det senare.

Alla former av rasism och diskriminering utgör i dag direkta hot mot många människor i vårt land. Det splittrar vårt samhälle och ställer grupper mot varandra. Propaganda, ofta spridd genom trollfabriker på sociala medier och internetbaserade forum, men även från etablerade debattörer i den svenska offentligheten, underblåser sådana motsättningar, och kampanjer som är baserade på desinformation riskerar att leda till både fysiska attacker och diplomatiska konflikter. Public service-företagen i allmänhetens tjänst kan

spela en viktig roll för att motverka sådan splittring och desinformation. Public service kan skapa gemensamma referensramar genom att förmedla opartisk och tillförlitlig information och spegla den mångfald som finns i vårt land. För att kunna ta den rollen menar jag att det kommer krävas mer resurser än vad regeringen sagt sig villig att avsätta för den kommande tillståndsperioden.

Med den motiveringen i beaktande menar jag att regeringens skrivelse kan läggas till handlingarna.

3. Nationell säkerhetsstrategi (MP)

Mats Berglund (MP) anför:

Vi befinner oss i ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge med ett fullskaligt krig i Europa, och Sverige har behövt anpassa säkerhets- och försvarspolitiken därefter. Miljöpartiet har sedan flera år stått bakom en snabbare och mer omfattande uppbyggnad av totalförsvaret - såväl det militära som det civila försvaret. Sverige bör stärka sin försvarsförmåga och samtidigt fortsätta att vara en stark röst för demokrati, fred och mänskliga rättigheter.

Som regeringen fastslår i sin skrivelse Nationell säkerhetsstrategi (2023/24:163) fyller civilsamhället en viktig roll i Sveriges samlade totalförsvarfsförmåga och bidrar till att bygga den samhällsgemenskap och tillit som är grunden för försvarsviljan. Dock är den satsning på civilt försvar som regeringen föreslår otillräcklig och når inte upp till de behov som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap kartlagt.

Beredskapen för skydd av vårt kulturarv har aktualiserats inte minst med tanke på Rysslands anfallskrig mot Ukraina. Återstartsutredningens förslag om digitalisering av kulturarvet hade behövt realiserats för att fullt ut anpassa den nationella säkerhetsstrategin till det aktuella säkerhetsläget. Ytterligare satsningar på museerna, Musikverket, Riksarkivet och Riksantikvarieämbetet behöver komma in i statens budget och höjningen av den kyrkoantikvariska ersättningen motsvarar långt ifrån det som Svenska kyrkan bedömt vara rimligt och nödvändigt.

Även kulturlivet har på ett mycket tydligt sätt - inte minst i det krigsdrabbade Ukraina - visat sig vara en motståndskraft i sig. Men liksom kulturarvets institutioner har även det svenska kulturlivet drabbats av pandemin, lågkonjunkturen och regeringens åtstramningar. Kultur- och civilsamhällesorganisationer vittnar nu om att regeringen genomför stora förändringar i snabb takt utan ordentlig dialog och med otydliga mål.

Ett starkt och motståndskraftigt Sverige behöver vidare ett starkt och oberoende public service med ett brett samhällsuppdrag. Kostnaderna för sändningarna i marknätet behöver hållas på en nivå som inte utarmar public service-bolagen. Tyvärr går regeringens politik i en motsatt riktning. Det civila samhället, kulturen, kulturarvet och public service-uppdraget behöver stärkas, inte försvagas, för att säkra ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige.

Med den motiveringen i beaktande menar jag att regeringens skrivelse kan läggas till handlingarna.

BILAGA 5

Trafikutskottets yttrande 2024/25:TU3y

Nationell säkerhetsstrategi

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade vid sitt sammanträde den 26 september 2024 att ge bl.a. trafikutskottet möjlighet att yttra sig över regeringens skrivelse 2023/24:163 Nationell säkerhetsstrategi och inkomna följdmotioner i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Trafikutskottet yttrar sig över skrivelsen i de delar som rör frågor om infrastrukturen för transporter och telekommunikationer och om digitalisering samt kommittémotion 2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 2.

Trafikutskottet anser att kommunikationsområdets stora betydelse för ett robust samhälle är mycket väl uppmärksammat av regeringen. Utskottet vill också framhålla att regeringens skrivelse om den nationella säkerhetsstrategin tar upp angelägna frågor om att ett motståndskraftigt Sverige behöver ha en fungerande infrastruktur för transporter och telekommunikationer samt om digitaliseringens betydelse. Utskottet välkomnar och ställer sig bakom de aviserade målen och inriktningen för arbetet i skrivelsen i denna del. Trafikutskottet anser därmed också att utrikesutskottet bör föreslå att riksdagen avslår motionsförslaget.

I yttrandet finns en avvikande mening (S) och två särskilda yttranden (V, C).

Innehållsförteckning

Till utrikesutskottet	1
Utskottets överväganden	3
Skrivelsen	3
Motionerna	4
Utskottets ställningstagande	5
Avvikande mening	7
Nationell säkerhetsstrategi (S)	7
Särskilda yttranden	8
1. Nationell säkerhetsstrategi (V)	8
2. Nationell säkerhetsstrategi (C)	8

Utskottets överväganden

Skrivelsen

Ny nationell säkerhetsstrategi

Regeringen har tagit fram en ny nationell säkerhetsstrategi. Den 4 juli 2024 beslutade regeringen skrivelsen Nationell säkerhetsstrategi (skr. 2023/24:163) och överlämnade skrivelsen till riksdagen. Den förra nationella säkerhetsstrategin presenterades 2017.

Strategin utgör ramverket för regeringens arbete med nationell säkerhet fram till 2030. Den är avsedd att ge en långsiktig inriktning av regeringens arbete på området nationell säkerhet och samtidigt vara vägledande för arbetet med nationell säkerhet i Sverige lokalt, regionalt, nationellt och internationellt.

I strategin definierar regeringen Sveriges vitala nationella säkerhetsintressen. Strategin beskriver Sveriges förutsättningar för arbetet med nationell säkerhet och ger en övergripande beskrivning av det aktuella säkerhetsläget. Strategin beskriver vidare de prioriteringar och vägledande principer som ligger till grund för det fortsatta arbetet. Utifrån de nationella säkerhetsintressena, omvärldsläget och Sveriges förutsättningar slår strategin fast att värnandet av Sveriges nationella säkerhet är regeringens viktigaste uppgift och har högsta prioritet. Av särskild vikt är uppbyggnaden av totalförsvaret, Sveriges integration i Nato och kampen mot den systemhotande organiserade brottsligheten.

I strategin pekar regeringen ut tre fokusområden för arbetet med nationell säkerhet. Det första – Ett säkert Sverige – fokuserar på skyddet mot yttre hot. Det behandlar Sveriges utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, vår Natointegration och vårt agerande som allierad, försvaret av Ukraina, vår roll i EU samt arbetet för att upprätthålla den regelbaserade världsordningen. Det andra området – Ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige – handlar om skyddet av öppenhet, demokrati och sammanhållning i det svenska samhället. Det innefattar värnandet av mänskliga fri- och rättigheter, rättsstatens principer och stärkandet av samhällsviktiga institutioner, bekämpandet av den systemhotande organiserade brottsligheten och av våldsbejakande extremism och terrorism, motverkande av parallella samhällsstrukturer, inklusive genom förebyggande åtgärder. Det tredje området – Ett motståndskraftigt Sverige – behandlar åtgärder för att stärka det svenska samhällets motståndskraft, både mot en ständigt pågående hybridpåverkan och mot de extraordinära prövningar som kriser och krig medför. Området omfattar också åtgärder för att säkra och stärka svensk konkurrenskraft och försörjningsberedskap, vilket är grunden för vår förmåga att värna vår säkerhet, för snabb anpassning till förändrade förhållanden samt för arbetet med klimatanpassning.

Avslutningsvis presenteras regeringens mål och inriktning för arbetet inom de tre fokusområdena.

Strategin ska följas upp löpande.

Strategins relevans för utskottets beredningsområde

Regeringens mål och inriktning för arbetet inom strategins fokusområde Ett motståndskraftigt och konkurrenskraftigt Sverige är av relevans för utskottets beredningsområde. I målbilden för 2030 inom detta fokusområde anges bl.a. att det svenska samhället har motståndskraft mot alla typer av samhällsstörningar, i kris och krig, att samhällsviktig verksamhet i tillräcklig omfattning är skyddad och robust och att Sverige genom klimatanpassning är motståndskraftigt mot klimatförändringar.

Samhällets motståndskraft beskrivs som ett brett begrepp som handlar om förberedelser för de många typer av störningar som kan drabba ett modernt samhälle. Enligt strategin upprätthåller samhällsviktiga verksamheter funktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden och säkerhet, vilket exempelvis kan handla om kritisk infrastruktur för transporter, kommunikation och energi. Det svenska samhällets motståndskraft är beroende av att bl.a. dessa funktioner kan upprätthållas också under mycket svåra förhållanden. I strategin anges vidare att klimatanpassning är centralt för att skydda människors liv, egendom, samhällets funktion, infrastruktur och ekonomiska intressen. Regeringen avser att i arbetet med krisberedskap anlägga ett klimatanpassningsperspektiv och verka för samordning och stärkande av arbetet med klimatanpassning och katastrofriskreducering både nationellt och internationellt. I strategin anges att arbetet särskilt kommer att beakta behov kopplade till bl.a. en robust infrastruktur för telekommunikationer och transporter.

I fokusområdets målbild för 2030 anges även att den samlade lägesuppfattningen på nationell nivå medger att hot och risker av större omfattning tidigt och snabbt kan identifieras. I detta syfte ska möjligheterna att använda ny teknik, t.ex. AI, tillvaratas för att stärka analys och lägesuppfattning. Samtidigt ska förmågan att möta hot skapade av AI stärkas. I digitaliseringen av den offentliga förvaltningen ska samverkansförmåga och informationsdelning fortsätta att stå i fokus.

Motionerna

Regeringens skrivelse har lett till att fyra följdmotioner har väckts, varav en innehåller ett motionsyrkande som berör trafikutskottets beredningsområde. Detta redovisas nedan.

I kommittémotion 2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) understryker motionärerna i yrkande 2 behovet av fortsatta nödvändiga satsningar på bl.a. infrastruktur. Motionärerna framhåller att försvaret av

Sverige förutsätter att det går att lita på samhällsviktiga funktioner såsom vägar och järnvägar och påtalar att strategin inte tar något helhetsgrepp om denna fråga.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis starkt understryka betydelsen av att transportinfrastrukturen och transporterna fungerar även i tider av kris och beredskap. Utskottet anser att transportsystemet är både betydelsefullt och en förutsättning för att flera andra samhällsviktiga funktioner ska kunna upprätthållas vid olika händelser och situationer i fredstid samt inför och vid höjd beredskap och då ytterst i krig. Utskottet vill även betona att alla trafikslag behövs och att det är genom att använda varje trafikslags speciella fördelar som Sverige får robusta transporter. Utöver vägar och järnvägar utgör även flygplatser och hamnar en viktig del av vår kritiska infrastruktur. Det är vidare också angeläget att ta hänsyn till de gränsöverskridande transportbehoven och inte minst de behov som ställs på infrastrukturen med anledning av Sveriges medlemskap i Nato. Utskottet förutsätter att detta kommer att beaktas på ett ändamålsenligt sätt inom ramen för det fortsatta arbetet med Sveriges nationella säkerhet.

Utskottet är mycket positivt till att frågor om den kritiska transportinfrastrukturen behandlas i strategin och välkomnar även i sammanhanget fokuset på den angelägna frågan om klimatanpassning. Utskottet noterar även med tillfredsställelse att regeringen i strategin tar upp vikten av fungerande telekommunikationer liksom digitaliseringens betydelse.

Utskottet vill i sammanhanget också peka på att regeringen nyligen har behandlat betydelsen av att transportinfrastrukturen och transporterna fungerar i flera andra sammanhang. Regeringen har bl.a. beslutat proposition 2024/25:28 Vägen till en pålitlig infrastruktur – för att hela Sverige ska fungera. Utskottet avser att behandla denna infrastrukturproposition senare under året men önskar likväl i detta sammanhang hänvisa till följande uttalanden som regeringen gör i propositionen (s. 35):

Transportinfrastruktur och transporter är viktiga för samhällets beredskap och för att samhällsviktiga funktioner ska kunna upprätthållas inför och under höjd beredskap och ytterst krig. Det allvarliga säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa, samt Sveriges medlemskap i Nato medför att det finns behov av förmågehöjande åtgärder och utvecklingsbehov på transportområdet utifrån ett totalförsvarsperspektiv. Det är väsentligt med tillgång till en fungerande transportinfrastruktur för att kunna säkerställa tillgång till försörjningsviktiga varor, inhemsk industriproduktion och totalförsvarets förmåga till förflyttning och värdlandsstöd samt skydd av civilbefolkningen. Det gäller inte minst statlig transportinfrastruktur och kan handla bl.a. om väl fungerande och underhållna vägar, järnvägar, och anslutningar till hamnar och flygplatser. Ett väl underhållet och utbyggt transportinfrastruktursystem är värdefullt ur flera perspektiv och ökar robustheten i systemet och förmågan att stå

emot olika typer av störningar oavsett orsak. Regeringen ser därför behov av betydande tillskott till underhåll av väg och järnväg.

I proposition 2024/25:34 Totalförsvaret 2025–2030 lyfter regeringen också fram betydelsen av transporter för samhällets beredskap att upprätthålla samhällsviktiga funktioner inför och under höjd beredskap och ytterst krig. Utskottet vill framhålla att där betonas inte bara vikten av väl fungerande och underhållen infrastruktur av vägar och järnvägar utan även av hamnar och flygplatser.

Trafikutskottet anser sammanfattningsvis att kommunikationsområdets stora betydelse för ett robust samhälle är mycket väl uppmärksammat av regeringen. Utskottet vill också framhålla att regeringens skrivelse om den nationella säkerhetsstrategin tar upp angelägna frågor om att ett motståndskraftigt Sverige behöver ha en fungerande infrastruktur för transporter och telekommunikationer samt om digitaliseringens betydelse. Utskottet välkomnar och ställer sig bakom de aviserade målen och inriktningen för arbetet i skrivelsen i denna del. Trafikutskottet anser därmed också att utrikesutskottet bör föreslå att riksdagen avslår motionsförslaget.

Stockholm den 5 november 2024

På trafikutskottets vägnar

Ulrika Heie

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ulrika Heie (C), Gunilla Svantorp (S), Maria Stockhaus (M), Mattias Ottosson (S), Jimmy Ståhl (SD), Åsa Karlsson (S), Sten Bergheden (M), Helena Gellerman (L), Ann-Sofie Lifvenhage (M), Malin Östh (V), Magnus Jacobsson (KD), Åsa Hartzell (M), Linus Lakso (MP), Johanna Rantsi (M), Patrik Jönsson (SD), Zara Leghissa (S) och Inga-Lill Sjöblom (S).

Avvikande mening

Nationell säkerhetsstrategi (S)

Gunilla Svantorp (S), Mattias Ottosson (S), Åsa Karlsson (S), Zara Leghissa (S) och Inga-Lill Sjöblom (S) anför:

En robust infrastruktur med fungerande transporter är avgörande för Sveriges motståndskraft och gör det svårare att angripa samhällets stabilitet. Fungerande transporter är beroende av att den offentliga infrastrukturen i form av vägar och järnvägar fungerar. Det är därför angeläget att den nationella säkerhetsstrategin beaktar betydelsen av kritisk infrastruktur såsom vägar och järnvägar och understryker behovet av fortsatta satsningar på området. Vi anser att regeringen i strategin inte i tillräcklig utsträckning har gjort det.

Särskilda yttranden

1. Nationell säkerhetsstrategi (V)

Malin Östh (V) anför:

Jag vill uppmärksamma att i kommittémotion 2024/25:192 av Håkan Svenneling m.fl. (V) lämnar vi i Vänsterpartiet synpunkter på olika aspekter av den nationella säkerhetsstrategin som har koppling också till trafikutskottets beredningsområde.

I motionen understryker vi bl.a. att ett återuppbyggande av totalförsvaret inte får överskugga behovet av andra stora satsningar som att förstärka infrastrukturen i form av mer järnväg, och när konflikter uppstår mellan olika intressen måste det finnas en helhetssyn på vad som är bäst för samhällets utveckling. Vidare konstaterar vi att klimatomställningen kommer att innebära att omfattande investeringar behöver göras i en rad samhällsviktiga verksamheter, bl.a. i transportinfrastrukturen. Det handlar sammantaget om miljardtals kronor under de kommande åren. Samhällets motståndskraft är helt avhängig hur väl vi klarar den utmaningen. Klimatkrisen innebär att staten måste ta ansvar för ett stort investeringsprogram. För att finansiera detta investeringsprogram föreslår vi därför i vår budgetmotion för 2025 att ett tioårigt moratorium införs för det finanspolitiska ramverket, se partimotion 2024/25:1924 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V).

Vi konstaterar också i vår följdmotion till skrivelsen att rätt använd kan digitaliseringen göra våra liv bättre och vårt samhälle mer effektivt men att den ökade digitaliseringen även innebär ökade digitala risker. Vi framhåller därför att bl.a. outsourcing av it-verksamhet så långt det är möjligt ska undvikas i den statliga förvaltningen och påminner om vikten av en statlig molntjänst samt en nationell policy med en etisk kod för artificiell intelligens.

2. Nationell säkerhetsstrategi (C)

Ulrika Heie (C) anför:

Regeringens utrikes- och säkerhetspolitik ter sig som splittrad och det finns ingen stringent linje för hur säkerhet, trygghet och välbefinnande skapas och beror av varandra. Det skapar en osäkerhet kring vad regeringen egentligen vill och hur försvarspolitiken nu förhåller sig till både utrikes- och säkerhetspolitiken i ett större perspektiv för global fred och frihet.

Detsamma gäller den militära infrastrukturen som spänner över flera politiska områden och där ansvaret ligger på flera olika departement. Viktiga försvarsinfrastruktursatsningar faller mellan stolarna och det finns inga medel för detta avsatta i totalförvarspropositionen och inte heller i någon större utsträckning i infrastrukturpropositionen. Vi i Centerpartiet ser det som oroväckande att det inte finns en sammanhållen politik för den militära

infrastrukturen i Sverige och ser en risk med att detta område kan bortprioriteras, trots att Natomedlemskapet ställer höga krav på den svenska infrastrukturen. Vi vill därför bl.a. att en partiöverskridande infrastrukturberedning tillsätts för att strategiskt och långsiktigt kunna arbeta för en infrastruktur som klarar civil och militär rörlighet i en värld som blir alltmer orolig.

BILAGA 6

Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2024/25:MJU2y

Nationell säkerhetsstrategi

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har gett miljö- och jordbruksutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2023/24:163 Nationell säkerhetsstrategi och de följdmotioner som väckts med anledning av skrivelsen i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att yttra sig över skrivelsen och över motionerna 2024/25:576 (C) yrkandena 5 och 6 och 2024/25:626 (MP) yrkandena 1–4 i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottet anser att utrikesutskottet bör avstyrka motionsyrkandena och föreslå att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

I yttrandet finns två avvikande meningar (C, MP) och ett särskilt yttrande (S).

Utskottets överväganden

Nationell säkerhetsstrategi

Skrivelsen

I skrivelse 2023/24:163 Nationell säkerhetsstrategi presenterar regeringen en ny nationell säkerhetsstrategi. Strategin är avsedd att ge en långsiktig inriktning av regeringens arbete med nationell säkerhet och samtidigt vara vägledande för arbetet med nationell säkerhet i Sverige lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. I strategin definieras Sveriges vitala nationella säkerhetsintressen. Ur dessa härleds strategiska nationella säkerhetsintressen som vägleder arbetet med nationell säkerhet inom tre fokusområden: Ett säkert Sverige, Ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige samt Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige.

Strategin kommer att omsättas i konkret handling inom ramen för regeringens ordinarie arbete, bl.a. i propositioner till riksdagen, och genom styrning av myndigheter och andra regeringsbeslut. Mer detaljerade anvisningar för genomförandet av den nationella säkerhetsstrategin ges också i regeringens strategier för specifika områden.

Motionerna

I kommittémotion 2024/25:576 av Kerstin Lundgren och Anna Lasses (båda C) yrkande 5 framhålls behovet att tydligare adressera det klimathot som följer om den globala uppvärmningen överskrider 1,5 grader med åtgärder för att minska utsläppen i Sverige, och inte bara med åtgärder för anpassning. Enligt yrkande 6 krävs en tydligare målbild för att stärka Sveriges livsmedelsförsörjning och höjd självförsörjningsgrad. Motionärerna anser att de åtgärder som anges i strategin inte handlar om att minska klimatförändringarna utan mer om att anpassa Sverige i krisberedskapsplaneringen. Det krävs ett tydligare fokus på åtgärder för att nå klimatmålen till 2030. Vidare anser motionärerna att en ökad självförsörjning som täcker medborgarnas grundläggande behov av dricksvatten och livsmedel måste ingå som en vital del i en nationell strategi.

Enligt kommittémotion 2024/25:626 av Jacob Risberg m.fl. (MP) yrkande 1 bör den nationella säkerhetsstrategin innehålla en tydligare målbild för att bidra till minskade utsläpp i Sverige och i världen. I yrkande 2 efterfrågas en uppföljning av strategin med konkreta åtgärder för att minska utsläppen som motsvarar hotets allvarlighetsgrad. Enligt yrkande 3 i samma motion bör den nationella säkerhetsstrategin innehålla en tydligare målbild för klimatanpassning även internationellt. Vidare anför motionärerna i yrkande 4 att regeringen behöver följa upp strategin med konkreta åtgärder för ökad klimatanpassning nationellt och internationellt som motsvarar hotets

allvarlighetsgrad. Motionärerna anser att motverkandet av den globala uppvärmningen och vidtagandet av nödvändiga åtgärder för klimatanpassning i Sverige och världen borde ha en genomgripande plats i regeringens säkerhetsstrategi. Den borde även innehålla en tydlig målbild och följas upp med konkreta åtgärder för hur hotet kan avvärjas och mildras genom minskade utsläpp och genom klimatanpassning.

Kompletterande information

Regeringens klimathandlingsplan

I december 2023 presenterade regeringen den andra klimatpolitiska handlingsplanen (skr. 2023/24:59). I skrivelsen redovisar regeringen hur det klimatpolitiska arbetet bör bedrivas under valperioden inklusive de beslutade och planerade åtgärder som regeringen avser att vidta för att förbättra förutsättningarna för hushåll och företag att fatta de beslut som krävs för att de nationella och globala klimatmålen samt Sveriges klimatåtaganden gentemot EU ska nås. Enligt regeringen behöver en rad åtgärder vidtas för att skapa de förutsättningar som krävs för att nå nettonollutsläpp av växthusgaser senast 2045.

Regeringen framhåller att det finns goda skäl att stärka det svenska internationella klimatarbetet för att stötta och driva på andra länders omställning och därmed bidra till att öka takten i genomförandet av Parisavtalet. Den internationella klimatpolitiken bör enligt regeringen utvecklas och alla länder behöver nå hela vägen till nettonollutsläpp. Därför bör Sverige verka för en höjd ambition och för att öka takten i det globala klimatarbetet.

Vidare anför regeringen att miljö- och klimatmålen är och bör vara integrerade i alla relevanta politikområden. Säkerhetspolitiken har en viktig roll i den internationella klimatomställningen och vice versa. Regeringen anser att klimatrelaterade säkerhetsrisker bör beaktas och motverkas.

Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning

I skrivelsen Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (skr. 2023/24:97) presenterar regeringen dels den reviderade nationella strategin för klimatanpassning, dels sin handlingsplan för klimatanpassning för de kommande fem åren. I handlingsplanen anför regeringen att den har som mål att Sverige ska vara klimatanpassat och motståndskraftigt och ta till vara möjligheterna med ett förändrat klimat. För att skapa förutsättningar för ett strukturerat, samordnat och samhällseffektivt arbete med klimatanpassning identifierar regeringen en rad åtgärder som den avser att verka för att vidta under mandatperioden. Syftet med åtgärderna är att minska sårbarheten för klimatförändringarnas effekter.

Regeringens inriktning när det gäller livsmedelsberedskap är att verka för att en bedömning av klimatrisker fortsätter att integreras i arbetet med en stärkt

livsmedelsberedskap och tryggad dricksvattenförsörjning. En tryggad livsmedels- och dricksvattenförsörjning är enligt regeringen viktiga delar i ett stärkt och robust civilt försvar.

När det gäller Sverige som internationell aktör är regeringens inriktning att även i fortsättningen ha ett ambitiöst globalt engagemang i anpassningsfrågor i enlighet med Parisavtalet och andra globala överenskommelser. Regeringen avser att utöka och effektivisera det svenska klimatbiståndet samt i större utsträckning mobilisera annat kapital. Regeringen avser även att via utvecklingsfinansieringen arbeta för att stärka motståndskraften mot klimatförändringarna genom anpassningsinsatser i utsatta samhällen och bidra till ett globalt stärkande av föregripande insatser i klimatrelaterade humanitära kriser. Inom ramen för samarbetet på regional nivå samt EU- och FN-nivå kommer regeringen att driva på för ett ambitiöst och effektivt klimatanpassningsarbete.

Totalförsvarspropositionen

Den 14 oktober 2024 presenterade regeringen propositionen Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34), där bl.a. inriktningen för det civila försvaret presenteras. När det gäller livsmedelsförsörjning anför regeringen att en välfungerande och robust livsmedelsförsörjning och en egenberedskap hos befolkningen är avgörande för samhällets motståndskraft och för totalförsvarets funktion. Utredningen om en ny livsmedelsberedskap redovisade i januari 2024 betänkandet Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8). Betänkandet innehåller förslag och bedömningar om bl.a. egenberedskap, kommuners ansvar, beredskapslagring, främjande av inhemsk produktion av insatsvaror och investeringsstöd. I betänkandet föreslås också ett mål för livsmedelsberedskap. Regeringen anför att betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Propositionen behandlas av riksdagen under hösten 2024.

Budgetpropositionen för 2025

Regeringen anför i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 20) att det är viktigt att fortlöpande förbättra arbetet med klimatanpassning i alla berörda sektorer. Regeringen avser att med utgångspunkt i Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (skr. 2023/24:97) skapa en bra struktur för ett kostnadseffektivt och åtgärdsinriktat arbete för att tillvarata möjligheter och skydda Sverige från negativa konsekvenser av ett förändrat klimat.

Vidare anför regeringen (utg.omr. 23) att arbetet med att återuppbbygga det civila försvaret behöver intensifieras ytterligare i syfte att stärka den samlade förmågan inom totalförsvaret. Därför föreslår regeringen att ytterligare medel tillförs för uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen och till åtgärder för att säkerställa tillgången till dricksvatten. I enlighet med klimatanpassningsstrategin (skr. 2023/24:97) kommer regeringen att verka för att en bedömning av klimatrisker fortsatt integreras i detta arbete.

Budgetpropositionen behandlas av riksdagen under hösten 2024.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla att det i likhet med regeringen anser att det inte finns någon viktigare uppgift för staten än att värna Sveriges frihet, fred och säkerhet, och att det yttersta ansvaret för denna uppgift åligger riksdagen och regeringen. Utskottet välkomnar en uppdaterad nationell säkerhetsstrategi eftersom omvärldsläget har förändrats kraftigt sedan den förra strategin antogs.

Utskottet konstaterar att den nationella säkerhetsstrategin ska ge inriktningen för regeringens arbete med frågor av betydelse för Sveriges nationella säkerhet. Utskottet anser i likhet med regeringen att konsekvenserna av klimatförändringarna är ett hot mot den nationella säkerheten. Utskottet välkomnar därför målbilden att vi 2030 ska vara ett motståndskraftigt och konkurrenskraftigt Sverige och betonar behovet av att prioritera åtgärder för att säkra och stärka den svenska konkurrenskraften och försörjningsberedskapen samt för arbetet med klimatanpassning.

Utskottet konstaterar att strategin kommer att omsättas i konkret handling inom ramen för regeringens ordinarie arbete. Utskottet vill därför särskilt framhålla de åtgärder på nationell och internationell nivå som handlar om att motverka klimatförändringar och begränsa och minska utsläpp samt om klimatanpassning i enlighet med regeringens klimathandlingsplan, den nationella klimatanpassningsstrategin och handlingsplanen för klimatanpassning. När det gäller livsmedelsberedskap vill utskottet framhålla de åtgärder och bedömningar som presenteras i totalförsvarspropositionen och förslagen till satsningar i budgetpropositionen för 2025.

Utskottet anser därmed att utrikesutskottet bör avstyrka motionerna 2024/25:576 (C) yrkandena 5 och 6 och 2024/25:626 (MP) yrkandena 1–4 och föreslå att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Stockholm den 5 november 2024

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Säterberg (S), John Widegren (M), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), Helena Storckenfeldt (M), Mattias Eriksson Falk (SD), Jytte Guteland (S), Kajsa Fredholm (V), Stina Larsson (C), Victoria Tiblom (SD), Elin Nilsson (L), Joanna Lewerentz (M) och Sofia Skönnbrink (S).

Avvikande meningar

1. Nationell säkerhetsstrategi (C)

Stina Larsson (C) anför:

Ett säkert Sverige kommer inte att kunna uppnås om klimathotet – ett existentiellt hot – inte på allvar tas om hand globalt. Där spelar EU och Sverige en oerhört viktig roll. Effekterna av klimatförändringen kommer att påverka tilltron till det multilaterala systemet och till mänskliga rättigheter utan hierarkier, krig och konflikter, driva fram stora flyktingrörelser, påverka försörjningen av livsmedel och dricksvatten m.m. Här finns en tydlig målbild för 2030 – det år regeringen anger för sin strategi. De åtgärder som anges i skrivelsen handlar inte om att minska klimatförändringarna utan mer om att anpassa Sverige i krisberedskapsplaneringen. Jag anser att det här krävs ett mycket tydligare fokus på åtgärder för att nå klimatmålen till 2030. Även anpassningen saknar konkretion och ambitioner. Detta måste tydliggöras. Jag anser att strategin tydligare behöver adressera det klimathot som följer om den globala uppvärmningen överskrider 1,5 grader med åtgärder, inte bara för anpassning utan även för att minska utsläppen i Sverige.

För ett motståndskraftigt och konkurrenskraftigt Sverige är det viktigt att försörjningsberedskap inte bara rör metaller, kritiska råvaror och insatsvaror utan faktiskt säkrar medborgarnas försörjning av dricksvatten och livsmedel. Vid ett försämrat säkerhetsläge beroende på klimatet eller krig är det avgörande att den svenska självförsörjningsgraden täcker våra grundläggande behov. En ökad självförsörjning måste ingå som en vital del i en nationell strategi. Jag anser därför att det krävs en tydligare målbild för att stärka Sveriges livsmedelsförsörjning och en ökad självförsörjningsgrad.

Mot bakgrund av det som anförts ovan anser jag att utrikesutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2024/25:576 (C) yrkandena 5 och 6.

2. Nationell säkerhetsstrategi (MP)

Emma Nohrén (MP) anför:

Regeringen visar på medvetenhet om klimatförändringarnas säkerhetspolitiska vikt i skrivelsen där de bl.a. nämner att samhället i dag inte är anpassat till högre temperaturer och att klimatförändringar medför en ökad risk för migrantströmmar. Att regeringen erkänner klimatförändringar som ”ett existentiellt hot mot mänskligheten” skapar förväntningar på att de får en genomgripande roll i strategin. Men tyvärr nöjer sig regeringen med att främst bekräfta klimatförändringarnas säkerhetspolitiska vikt, utan att vidare utveckla hur säkerhetshotet kan avvärjas eller mildras.

Särskilda klimatpolitiska åtgärder framkommer inte i strategin, förutom i fokusområde 3 Ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige, avsnitt 8.3.2

Samhällsviktig verksamhet, där regeringen avser att anlägga ett ”klimatanpassningsperspektiv” i arbetet med krisberedskap. Jag anser att regeringen förminskar den säkerhetspolitiska klimatpolitiken till att endast omfatta begränsad klimatanpassning och endast inom Sveriges gränser. Regeringen nämner också EU, FN och svenskt bistånd som viktiga för att hantera klimatfrågan men föreslår utöver det inget särskilt för svensk utrikespolitik inom klimatområdet.

Utöver klimatanpassning vill regeringen ”motverka” klimatförändringarna, men politiska förslag på åtgärder lyser med sin frånvaro genom resten av den nationella strategin. I strategin står det också att ”[d]en svenska internationella klimatpolitiken kommer att utvecklas”, men även där saknas förslag på åtgärder.

I avsnitt 8.3.2 skrivs det att en ”omställning till fossilfrihet i Sverige och globalt, inklusive för att minska beroendet av exportörer av fossila bränslen, ligger i Sveriges intresse”. Jag och mitt parti anser att den nationella säkerhetsstrategin behöver förslag på åtgärder för att minska fossilberoendet för att kunna leda till handlingskraft. Att det ligger i Sveriges intresse att ställa om till fossilfrihet och minska beroendet av exportörer av fossila bränslen är exempel på hur fina ord kan bli tomma, i brist på just förslag på proaktiva åtgärder för att ”motverka” klimatförändringar. Skrivningarna om klimatet i strategin måste också ses i ljuset av regeringens nuvarande politik. Man vill ge sken av att satsa på klimat- och miljöpolitiken, men i praktiken rör det sig om bokföringsmanövrar för att minska utsläppen snarare än faktiska klimatåtgärder.

Tidöpartiernas klimatpolitik är under all kritik. Sverige ser ut att missa minst tre av fyra klimatmål till 2030. Man har ingen plan för en rättvis omställning med lösningar på den existentiella kris som vi står inför och som påtalas i strategin. I stället fortsätter regeringen att subventionera fossila bränslen med ännu en skattesänkning på bensin och diesel, avskaffar flygskatten, låter järnvägen förfalla och minskar klimatklivet med 1,5 miljarder kronor för 2025 jämfört med i år.

Jag anser att motverkandet av den globala uppvärmningen och vidtagandet av nödvändiga åtgärder för klimatanpassning i Sverige och världen borde ha en genomgripande plats i regeringens säkerhetsstrategi. En strategi som fastställer att klimatförändringarna är ett ”existentiellt hot mot mänskligheten” bör rimligen innehålla en tydlig målbild och följas upp med konkreta åtgärder för hur detta hot kan avvärjas och mildras genom minskade utsläpp och genom klimatanpassning.

Mot bakgrund av det som anförts ovan anser jag att utrikesutskottet bör tillstyrka kommittémotion 2024/25:626 av Jacob Risberg m.fl. (MP) yrkandena 1–4.

Särskilt yttrande

Nationell säkerhetsstrategi (S)

Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Sofia Skönnbrink (S) anför:

Vi står bakom utskottets ställningstagande i de delar som berör utskottets beredningsområde när det gäller den nationella säkerhetsstrategin. I detta särskilda yttrande vill vi utveckla vårt ställningstagande när det gäller olika aspekter att ta i beaktande i det framtida nationella säkerhetsarbetet.

Klimatförändringarna medför konsekvenser för vår nationella säkerhet. För att begränsa klimatförändringarna anser Socialdemokraterna att det är av stor betydelse att Sverige ambitiöst bidrar till att uppfylla de internationella målen i Parisavtalet. En viktig del i detta är enligt oss att leva upp till våra nationella mål såväl som våra åtaganden inom EU. Sverige har länge varit ett föregångsland i klimatomställningen. Men vi ser nu ett trendbrott där Sverige riskerar att missa flera av de klimatmål som satts upp. Det kan vi inte tillåta.

En ambitiös miljöpolitik på nationell nivå skapar även goda förutsättningar för Sverige att verka för en liknande politik inom EU och FN. Vi vill att Sverige inom EU- och FN-samarbetena ska driva på för att världens länder ska öka sina åtaganden i enlighet med Parisavtalet.

Vi ser framåt medan den borgerliga regeringen och Sverigedemokraterna ser bakåt med en klimatpolitik som inte räcker för att nå Sveriges klimatmål och EU-åtaganden till 2030. Det erkänner regeringspartierna själva i den uppdaterade nationella energi- och klimatplanen. Regeringens klimatplan saknar skarpa åtgärder. Vi anser att regeringen ska återkomma med förslag som säkerställer att Sverige lyckas uppfylla de klimatkrav som satts upp på både nationell och internationell nivå.

Värmeböljor, skyfall och andra oväntade händelser har påmint oss om klimatets alltmer påtagliga påverkan på vår vardag. Vi har sett hur vädret kan ställa till det – översvämningar som skapar kaos, bränder som hotar och snabba temperaturväxlingar som rubbar vår vardag. Ras, skred, erosion och översvämningar förväntas bli vanligare till följd av mer extremväder och i synnerhet fler kraftiga skyfall.

Socialdemokraterna anser att klimatanpassning är en central del i arbetet med en nationell säkerhetsstrategi. Sverige har hittills haft svårt att ta höjd för de risker och kostnader som det förändrade klimatet för med sig. För att säkerställa ett tryggt och välfungerande samhälle behöver staten höja sin beredskap genom att prioritera åtgärder för klimatanpassning. Dessa åtgärder ersätter inte utsläppsminskningar utan fungerar som kompletterande insatser för att hantera de oundvikliga effekterna av klimatförändringarna.

Vi anser bl.a. att regeringen bör utreda möjligheten att ändra lagen om allmänna vattentjänster. Många kommuner saknar i dag ekonomiska förutsättningar att genomföra nödvändiga renoveringar och uppgraderingar av

reningsverk och andra va-anläggningar, vilket är avgörande för att hantera klimatförändringarnas effekter. Genom att säkerställa att kommuner kan finansiera dessa investeringar kan vi skapa bättre förutsättningar för en jämlik och hållbar va-tjänst i hela landet.

För att stötta va-systemets behov av renovering och anpassning anser vi även att man bör se över möjligheterna för ett flexiblere finansieringssystem. Mindre kommuner kan ha svårt att finansiera omfattande renoveringar och anpassningar av sina va-system på egen hand. Vi vill säkerställa att alla kommuner, oavsett storlek, kan genomföra viktiga klimatanpassningsåtgärder.

Det oroliga geopolitiska klimatet, markerat av såväl den globala pandemin som Rysslands invasion av Ukraina, har skärpt behovet av en solid och pålitlig livsmedels- och dricksvattensberedskap inom våra landgränser. Socialdemokraterna prioriterar att Sverige ska ha den kapacitet och beredskap som krävs för att möta eventuella kriser på detta område. Vi ser positivt på möjligheterna att öka Sveriges beredskap genom exempelvis beredskapslager, inte bara för livsmedel utan även för insatsvaror, vattenreningsutrustning och andra essentiella resurser. I händelse av kris eller krig är det avgörande att vi har en säker tillförsel av nödvändiga tillgångar.

Sverige behöver även investera i modernisering och expansion av vår dricksvatteninfrastruktur för att möta framtida utmaningar och befolkningsökning. Genom samarbete med branschorganisationer, myndigheter och forskningsinstitut vill vi också förbättra kunskapen om livsmedelssäkerhet och dricksvattenberedskap hos både producenter och konsumenter.

BILAGA 7

Näringsutskottets yttrande 2024/25:NU2y

Nationell säkerhetsstrategi

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet beslutade den 26 september 2024 att ge näringsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelse 2023/24:163 Nationell säkerhetsstrategi samt följdmotioner i de delar som rör näringsutskottets beredningsområde.

Näringsutskottet begränsar sitt yttrande till förslag i följdmotion 2024/25:586 (S) yrkande 2 som delvis berör utskottets beredningsområde. Näringsutskottet anser att utrikesutskottet bör avstyrka yrkandet i denna del.

I yttrandet finns en avvikande mening (S) och tre särskilda yttranden (V, C, MP).

Utskottets överväganden

Nationell säkerhetsstrategi

Skrivelsen

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

Regeringen har tagit fram en ny nationell säkerhetsstrategi. Strategin är avsedd att ge en långsiktig inriktning av regeringens arbete med nationell säkerhet och samtidigt vara vägledande för arbetet med nationell säkerhet i Sverige lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. I strategin definieras Sveriges vitala nationella säkerhetsintressen. Ur dessa härleds strategiska nationella säkerhetsintressen som vägleder arbetet med nationell säkerhet inom tre fokusområden:

- ett säkert Sverige
- ett tryggt, öppet och sammanhållet Sverige
- ett motstånds- och konkurrenskraftigt Sverige.

Strategin beskriver Sveriges förutsättningar för arbetet med nationell säkerhet och ger en övergripande beskrivning av det aktuella säkerhetsläget. Strategin beskriver vidare de prioriteringar och vägledande principer som ligger till grund för det fortsatta arbetet. Avslutningsvis presenteras regeringens mål för och inriktning av arbetet inom de tre fokusområdena.

Skydd av samhällsviktig verksamhet

Samhällsviktiga verksamheter upprätthåller funktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov, värden och säkerhet. Det kan exempelvis handla om kritisk infrastruktur för energi, eller försörjning av varor och tjänster som är grundläggande för samhällets funktionalitet, såsom läkemedel, mat och vatten. Regeringen anför att samhällets motståndskraft är beroende av att bl.a. dessa funktioner kan upprätthållas också under mycket svåra förhållanden. De aktörer som har ansvar för någon typ av samhällsviktig verksamhet behöver planera och agera därefter.

Försörjning av kritiska varor och tjänster

Sveriges motståndskraft förutsätter att försörjningen av kritiska varor och tjänster kan upprätthållas, såväl under kris som under höjd beredskap och ytterst krig. Regeringen uppger att näringspolitiken är av grundläggande betydelse för det civila försvaret och för att stärka robustheten i de viktigaste värdekedjorna, samt för att minska oönskad riskexponering och oönskade strategiska beroenden, i synnerhet i relation till auktoritära stater. Vidare framhåller regeringen att förutsättningarna för att snabbt kunna ställa om försörjningsstrukturen för kritiska insatsvaror ska stärkas. Försörjningen behöver omfatta

inhemsk produktionsförmåga, lagerhållning, en väldiversifierad import som sprider risker över länder och världsdelar och en fördjupad inre marknad. Regeringen anför att en säker tillgång till kritiska råvaror och insatsvaror är av avgörande betydelse för samhällets funktionalitet samt att den säkerhetspolitiska betydelsen av att ha tillgång till bl.a. kritiska och strategiska metaller och mineral kommer att öka. Det innebär att även Sveriges tillgångar av t.ex. metaller och mineral tillsammans med en långsiktigt ökad tillgång till hållbar skoglig biomassa är av betydelse för Sveriges nationella säkerhet. Det är viktigt att tillståndprocesser är utformade så att de medger effektivt utnyttjande av dessa tillgångar med hänsyn tagen till klimat och miljö uppger regeringen.

Motionen

I kommittémotion 2024/25:586 av Morgan Johansson m.fl. (S) yrkande 2 anføres bl.a. att det behövs nödvändiga satsningar på infrastruktur och elproduktion. Motionärerna framhåller att försvaret av Sverige förutsätter att samhällsviktiga funktioner, såsom elnätet, går att lita på.

Utskottets ställningstagande

I likhet med regeringen kan utskottet konstatera att Rysslands väpnade angrepp på Ukraina och en ökande nationell organiserad brottslighet på flera sätt utmanat det svenska öppna samhället de senaste åren. En försämrad säkerhetspolitisk situation jämfört med när den förra nationella säkerhetsstrategin presenterades 2017 har skapat behov av nya prioriteringar och en ny, uppdaterad strategi. Sverige måste i hög takt stärka sin förmåga att förebygga och möta olika hot och risker.

Utskottet vill i likhet med det som regeringen framhåller i skrivelsen understryka vikten av att samhällsviktiga verksamheter även under svåra förhållanden kan upprätthålla funktioner som är nödvändiga för samhällets grundläggande behov och säkerhet. Det kan exempelvis handla om kritisk infrastruktur för energi eller försörjning av varor och tjänster som är fundamentala för samhällets funktionalitet. Regeringen framhåller vidare att det därför är av stor vikt att aktörer som har ansvar för någon typ av samhällsviktig verksamhet behöver planera och agera därefter. I en motion som väckts med anledning av skrivelsen anføres att försvaret av Sverige förutsätter att samhällsviktiga verksamheter fungerar även under mycket ansträngda förhållanden. I detta sammanhang framhåller motionärerna bl.a. behovet av ett robust elsystem. Utskottet har ingen annan uppfattning än att elförsörjningen har en avgörande betydelse för försvaret av Sverige och kan heller inte finna någon annan inriktning i regeringens skrivelse. Enligt utskottets uppfattning omhändertas därmed de synpunkter som framförs i motionen när det gäller att inkludera vikten av ett fungerande elsystem i säkerhetsstrategin.

Utskottet anser därmed att utrikesutskottet bör avstyrka motion 2024/25:586 (S) yrkande 2 i denna del.

Stockholm den 5 november 2024

På näringsutskottets vägnar

Elisabeth Thand Ringqvist

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Elisabeth Thand Ringqvist (C), Fredrik Olovsson (S), Mats Green (M), Monica Haider (S), Jessica Stegrud (SD), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Marianne Fundahn (S), Kjell Jansson (M), Birger Lahti (V), Camilla Brodin (KD), Eric Palmqvist (SD), Elin Söderberg (MP), Louise Eklund (L), Johnny Svedin (SD), Aida Birinxhiku (S) och Ulf Lindholm (SD).

Avvikande meningar

Nationell säkerhetsstrategi (S)

Fredrik Olovsson (S), Monica Haider (S), Mattias Jonsson (S), Marianne Fundahn (S) och Aida Birinxhiku (S) anför:

De senaste åren har omvärldsläget förändrats drastiskt. I Sveriges geografiska närhet bedriver Ryssland ett folkrättsvidrigt invasionskrig mot Ukraina samtidigt som flera andra auktoritära stater utmanar den världsordning som har skapat fred och välstånd i decennier. Den säkerhetspolitiska verkligheten är den allvarligaste sedan andra världskriget.

Bland annat mot denna bakgrund lämnade regeringen våren 2024 en skrivelse till riksdagen med en uppdaterad svensk nationell säkerhetsstrategi. Regeringen anför i sin skrivelse att det inte finns någon viktigare uppgift för staten än att värna Sveriges frihet, fred och säkerhet och att det yttersta ansvaret för denna uppgift ligger på riksdagen och regeringen. Vi ser det därför som märkligt att strategin i flera avseenden är ofullständig och att regeringen inte sökt en bred samsyn om hur Sveriges säkerhet och det svenska folkets trygghet kan värnas. Detta blir tydligt inte minst i ett närings- och självförsörjningsperspektiv. Vi menar att strategin på ett tydligare sätt borde ha belyst hur den svenska industrin ska ges långsiktiga och stabila förutsättningar för att kunna fungera vid kris eller krig. Även konkreta åtgärder för att säkra tillgången till viktiga insatsvaror som t.ex. basmetaller, strategiska metaller och jordartsmineraler borde ha belysts närmare. Här vill vi särskilt framhålla åtgärder för att den svenska järnmalmproduktionen ska kunna fortgå under svåra förhållanden och för att säkerställa transporterna till och från malmfälten.

En annan grundläggande förutsättning för ett fungerande försvar av Sverige är att det går att lita på samhällsviktiga funktioner som t.ex. energiproduktion, elsystem och mobiltelefoni. Vi vill i detta sammanhang påpeka att även bolag med statligt ägande, som t.ex. Vattenfall och SJ, bör ha ett stort ansvar.

Strategin tar inget helhetsgrepp i dessa frågor utan påpekar bara att infrastruktur riskerar att utsättas för destabiliserande angrepp. Regeringen hade kunnat ha en betydligt mer ambitiös ansats med ett fokus på hur strategin konkret ska genomföras.

Därmed anser vi att utrikesutskottet bör tillstyrka motion 2024/25:586 (S) yrkande 2 i denna del.

Särskilda yttranden

1. Nationell säkerhetsstrategi (V)

Birger Lahti (V) anför:

I detta särskilda yttrande vill jag förtydliga min syn på vissa områden som berörs i regeringens säkerhetsstrategi.

Det svenska samhället har blivit alltmer sårbart efter årtionden av olika former av privatiseringar, utförsäljningar och entreprenader. Från att ha haft en offentlig organisation som hade överblick och kunde planera och prioritera har Sverige nu samhällsviktig verksamhet uppdelad på ett mycket stort antal aktörer, varav en del dessutom har utländskt ägande, som alla bara har koll på sin lilla bit. Betydelsen av offentligt ägande och offentlig styrning av samhällsviktig verksamhet måste uppmärksammas som en del av arbetet med att bygga ett robust och säkert samhälle. Jag menar att det är i Sveriges intresse att verksamheter och infrastruktur som är viktiga för samhällets utveckling ägs av medborgarna gemensamt genom staten, regionerna eller kommunerna. Att sälja ut samhällsviktig verksamhet riskerar att utsätta både landet och medborgarna för stora risker.

Jag menar att en säkerhetsstrategi bör beakta det anförda och i övrigt utformas i linje med det som anförs i motion 2024/25:192 (V).

2. Nationell säkerhetsstrategi (C)

Elisabeth Thand Ringqvist (C) anför:

I detta särskilda yttrande vill jag förtydliga min syn på vissa områden som berörs i regeringens säkerhetsstrategi.

Regeringen betonar vikten av att utveckla ett motståndskraftigt och konkurrenskraftigt Sverige. Vällovligt, men det kräver också en strategi för att göra Sverige attraktivt för investeringar och för arbetskraft. Ett tryggt, fritt och öppet samhället som ger alla människor möjligheter och tilltro till att de kan förbättra sina liv om de anstränger sig. För ett motståndskraftigt och konkurrenskraftigt Sverige är det viktigt att försörjningsberedskap inte bara rör metaller, kritiska råvaror och insatsvaror utan faktiskt säkrar medborgarnas dricksvatten och livsmedelsförsörjning. Vid ett försämrat säkerhetsläge på grund av klimatförändringar eller krig är det avgörande att den svenska självförsörjningsgraden täcker Sveriges grundläggande behov. En ökad självförsörjning måste ingå som en vital del i en nationell strategi.

Jag menar att en säkerhetsstrategi bör beakta det anförda och i övrigt utformas i linje med det som anförs i motion 2024/25:576 (C).

3. Nationell säkerhetsstrategi (MP)

Elin Söderberg (MP) anför:

I detta särskilda yttrande vill jag förtydliga min syn på regeringens säkerhetsstrategi. Jag anser att motverkandet av den globala uppvärmningen och vidtagandet av nödvändiga åtgärder för klimatanpassning i Sverige och världen borde ha en genomgripande plats i regeringens säkerhetsstrategi. Denna strategi, som fastställer att klimatförändringarna är ett existentiellt hot mot mänskligheten, borde rimligen innehålla en tydlig målbild som följs upp med konkreta åtgärder för hur detta hot kan avvärras och mildras genom minskade utsläpp och genom klimatanpassning.

Jag vill vidare framhålla att såväl Sverige som övriga Europa i dag är beroende av import av energi. Mot bakgrund av hur detta djupa beroende skapat sårbarhet och allvarligt försämrat Europas säkerhet vill jag understryka att detta även gäller Sverige. Det är en lång rad av samhällsviktiga verksamheter som är beroende av att energiförsörjningen fungerar. Ett energisystem baserat på förnybara energikällor, kompletterat med energilagring och smarta elnät, är därför inte bara bra för klimatet utan även en säkerhetspolitisk nödvändighet. Av samma skäl behöver Sverige dessutom en ökad inhemsk produktion av bränslen som biodrivmedel och vätgas.

Jag menar att en säkerhetsstrategi bör beakta det anförda och utformas i linje med det som anförts i motion 2024/25:626 (MP).